

QUINZE DOCUMENTS DEL SEGLE X,
SETZE DEL SEGLE XI I TRES DEL SEGLE XII DESCONEGUTS,
REGESTATS AL PERGAMÍ 446
DE L'ARXIU CAPITULAR DE GIRONA,
RELATIUS A VILADASENS.¹

Descripció del document

El pergamí 446 de l'ACG és format per dues peces cosides mitjançant una tira del mateix material. El primer tros amida 592 x 750 mm., i el segon 570

1. En aquest estudi fem les sigles següents:

ACG = Arxiu Capítular de Girona.

ADG = Arxiu Diocesà de Girona.

AIEE = «Anales del Institut de Estudios Empordanenses» / «Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos», Figueres, 1963 ss.

AIEG = «Anales del Instituto de Estudios Gerundenses» / «Annals de l'Institut d'Estudis Gironins», Girona 1946 ss.

ASD = Arxiu del Monestir de Sant Daniel de Girona.

CatCar V = *Catalunya Carolíngia*, obra fundada per R. d'Abadal i de Vinyals i dirigida per Josep M. Font i Rius i Ansari Mundó, vol. V, *Els comtats de Girona, Besalú, Empúries i Peralada. Primera i Segona Part*, a cura de Santiago SOBREQÜÉS i VIDAL, Sebastià RIERA i VIADER, i Manuel ROVIRA i SOLÀ, revist i completat per Ramon ORDEIG i MATA, Barcelona, I. E. C., 1-344 [docs. 1-386], i 345-696 p. [docs. 387-630 + VII falsos].

CC = Josep M. MARQUÈS i PLANAGUMÀ, *Cartoral dit de Carlemany, del bisbe de Girona (s. IX-XIV)*, 2 vols., Barcelona, Fundació Noguera (Diplomataris, 1-2), 1993, 1-436 [docs. 1-282] i 437-861 [docs. 283-625] p.

CR = *Catalunya Romànica*, 27 vols., Barcelona, Enciclopèdia Catalana 1984-1998.

MARTÍ = Ramon MARTÍ, *Col·lecció Diplomàtica de la Seu de Girona (817-1100)*, Barcelona, Fundació Noguera (Diplomataris,) 1997, 605 p.

MH = Petrus DE MARCA, *Marca Hispanica sive Limes Hispanicus, hoc est, geographica et historica descriptio Cataloniae, Ruscinonis et circumjacentium populorum*, Parisiis, apud Franciscum Muguet MDCLXXXVIII, 1490 cols.

MONSALVATJE = J. MONSALVATJE, *Notícies Històriques*, XXV volums, Olot 1889-1917.

n. = número.

ORDEIG, *Dotalies* = Ramon ORDEIG i MATA, *Les dotalies de les esglésies de Catalunya (segles IX-XII)*, vol. I Primera part, Vic 1993; vol. I Segona part, Vic 1994; vol. II Primera part, Vic 1996; vol. II Segona part, Vic 1997; vol. III Primera part, Vic 2001; vol. III Segona part, Vic 2002; vol. IV Estudi, Vic 2004.

PA = ADG, Arxius incorporats. Pia Almoína.

PM = Josep M. MARQUÈS i PLANAGUMÀ, *Pergamins de la Mitra (891-1687). Arxiu Diocesà de Girona*, Girona, Generalitat de Catalunya. Servei d'Arxius – Diputació de Girona. Patronat Francesc Eiximenis, 1984, 191 p.

x 193; en total la peça fa 943 mm. de llarg, gairebé un metre, i més de mig metre d'ample. És escrit pel cantó carn, en escriptura pregòtica, sobre pautat en sec: ><. Havia estat plegat amb set dobles horitzontals i un de vertical. Té sengles estrips a la part alta dels marges laterals, sense que l'escriptura se'n vegi perjudicada.

Dors: 1) Al marge esquerre, dalt de tot, escrit de baix a dalt, nota arxivística moderna: «Capellania de Viladasens | Plech 1, n°. 1».

2) Al marge superior, a) data i cota de Gabriel Roura: «1183. 15. II | N° 446».

b) Nota arxivística moderna: [s. XVI-XVII] «pro capellania villeasinorum | est quid antiquissimum pauci valoris».

c) A mig aire entre a) i c), una altra nota arxivística més antiga, pràcticament esvaïda: [s. XIII-XIV] «villa asinorum».

d) Dalt de tot, cap a la dreta, una altra nota arxivística moderna: [s. XVI] «dos capellanie de villa asinorum».

3) Al marge inferior, nota arxivística moderna, aparentment de la mateixa mà que l'anterior: «Capud breve ville asinorum».

El pergamí conté un sol document, llarg i complex. L'estat de conservació del suport és acceptable. Prové llunyanament de Viladasens i les consideracions que seguiran inclinen a pensar que es va acabar d'elaborar a la catedral de Girona sota la direcció dels capitulars.

L'interès de la peça rau en el seu contingut, poc comú. Segons les notes dorsals, els arxivers antics el van veure adés com un capbreu («capud breve ville asinorum»), adés com l'instrument de dotació de la capellania («dos capellanie ville asinorum»); finalment un arxiver modern en va constatar l'antiguitat i el valor mòdic en rèdits: «Pro capellania villeasinorum | est quid antiquissimum pauci valoris».

Sant Daniel = Josep. M. MARQUÈS I PLANAGUMÀ, *Col·lecció diplomàtica de Sant Daniel de Girona (924-1300)*, Barcelona, Fundació Noguera (Diplomataris, 11) 1997, 723 p.

VILABERTRAN = Josep Maria MARQUÈS [I PLANAGUMÀ], *Esriptures de Vilabertran (968-1300)*, Figueres 1995, 404 p.

VL = Jaime VILLANUEVA, *Viage Literario a las Iglesias de España*, XXII vols. XII-XV, Madrid 1850-1851.

ZARAGOZA = Ernest ZARAGOZA PASCUAL, *Abaciologi benedictí de la Tarraconense*, Barcelona, Fundació Balmes (Biblioteca Balmes) MMII, 429 p.

ZIMMERMANN = Michel ZIMMERMANN, *Écrire et lire en Catalogne (IXe-XIIe siècle)*, 2 vols., Madrid 2003, 1403 p.

Transcripció del text del pergami 446 de l'ACG, Pergamins s. I-XII.²

1184 febrer 15. Viladasens

ACG, perg. 446

Pere de Mata, prevere i capellà de la parròquia de Sant Vicenç de Viladesens, amb avinença dels seus parroquians, fa regest dels títols de propietat de la parròquia i sumari de tots els béns de la capellania, otorgats en diverses escriptures i èpoques.

O. ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 446.

[Preàmbul]

Etsi omnipotens Deus sit eternus et immensus et immutabilis, cuncta tamen que creauit mutabilia fecit. Quapropter certum et manifestum est enim quia ego, Petrus de Mata, presbiter et kapellanus Uille Asinorum, cum consilio et uoluntate omnibus parroechianis ecclesie Sancti Vincencii, volo sub breuitate translatum facere et capud breue secundum ueteras scripturas et ancianas cartas quas antecessores nostri olim fecerunt et scripserunt et adhucserunt in iam dicta ecclesia, scilicet de omnibus suis alodiis ubicumque sint et in qualiscumque (*sic*) locis prenomatis, et nomen de omnibus illis qui ista alodia reliquerunt et dederunt Deo et Sancto Vincencio pro redemcione animarum suarum, ut Dominus adiutor et protector sit illis et nobis ad suum iudicium, et nomen de omnibus testimoniis qui ancianas cartas firmauerunt et laudauerunt, et nomen de illis qui ueteras cartas scripserunt, et nomen de omnibus mansis et hominibus qui iam dicta alodia modo abent et tenent et mihi presencialiter ostenderunt.

[Regests]

1 [922] (3). Scilicet ego, iam dictus kapellanus, abeo et teneo de istis alodiis supradictis vnam vineam cum terra in qua sedet, quam emi a Petro Bernardo, qui est in loco qui uocatur Arnera, ad collum de Uallibus. Et ista terra fuit data et relicta Deo et Sancto Vincencio de manu Alaricho, presbitero, et Vusila, femina, et Uiatorio pro anima Mauricii, condam defuncti. Et affrontat iam dicta terra a parte orientis in ipsa strata que diuidit inter Impuritanum et Ierundensem (*sic*), secundum cartam veteram et ancianam que fuit facta de ista terra et aduc (*sic*) est in ecclesia Sancti Vincencii; facta fuit carta ista donacionis uel tradicionis sub die XI kalendas iunii anno XXV regnante Karolo rege, filium Ledouici; firmata fuit a predictis donatoribus nomine Alaricus, presbiter, et Vusile, femine, et Viatorio, qui hanc donacionem uel uendicionem pariter fecerunt et firmauerunt et istis testibus firmare rogauerunt nomine Adila et Sunifredo et Enegod, leuita, et Fredarius, subdiachonus, qui iamdictam cartam firmauerunt. Et Sauogus, presbiter, qui fuit rogatus ut scriberet et scripsit et die et anno quod supra.

2. En la nostra transcripció, després del preàmbul, donem tres números a cada regest. El primer indica l'ordre topològic dels regests en el pergami; el segon, entre claudàtors, indica l'any del regest, quan en té; el tercer, posat entre parèntesis, indica l'ordre cronològic de cada regest.

2 [926] (5). Mansum P. Martino Uillauencio tenet in IIII locis. Primum in loco qui uocatur Fosses, et ista terra fuit data et relicta a Iohanne et vxori sua Kastellana, secundum cartam que fuit facta ista donacione sub die VII kalendas aprilis anno XXVI-III regnante Karolo rege, filium Ledouici; firmata fuit a Iohanne vxorique sue Kastellane et firmare rogauerunt istis testibus nomine Caretoso et Stefredus, subdiachonus, et alius qui non paret in illa carta que de hac donacione fuit facta. Sauogus, presbiter, qui de supradicta donacione rogatus fuit ut scriberet, et scripsit die et anno quo supra.

3 [1005] (17). Alia terra est in loco que uocatur Val, et ista terra fuit data et relicta Deo et Sancto Vincencio de manu Ballofred et Guadamir, et Tansinde, femina, et Argesinda, femina, qui fuerunt testatores uel elemosinarii condam defuncto nomine Seniofredo, et Argesinda, femina, cum uiro suo nomine Ballofredo similiter fecerunt donacionem de alia terra sua que ibidem est. Facta fuit carta istius donacionis III idus JANUARIi anno VIII regni Rodbertus rege; firmata fuit a a Ballofredo et Guadamiro et Tansinde, femine, et Argesinde femine, et his testibus firmare rogauerunt nomine Guitardo et Tassio et Guielmo, et Guitardus, subdiachonus, qui fuit rogatus ut scriberet et scripsit die anno quo supra.

4 [1030] (22). Alia terra est in loco quem uocant Val chalent, quam Leopardus dedit ad dedicacionem Sancti Vincencii. Carta fuit facta istius donacionis II NOVEMBRIS anno XXXV regnante Roberto rege, firmata fuit a Leutardo et istis testibus firmare rogauit nomine Adalberto et Sonifredo et Suniario; Suniarius, presbiter, qui hoc rogatus fuit ut scriberet et scripsit die et anno quo supra.

5 [1008-1009] (19). Alia terra et in loco quem uocant Podio Oriol, et ista fuit data et relicta de manu Segario, presbitero, et Gigone et Ariuonso et Ermengadis femina, qui fuerunt tutores et elemosinarii condam de Guielmo, qui in iunxit illis ut sua terra de Podio Oriol dedissent Deo et Sancto Vincenio, et ita fecerunt. Facta fuit carta istius donacionis II idus AVGUSTI anno XIII regni Rodberto rege. Firmata fuit a supradictis elemosinariis nomine Segario, presbitero, et Gigone et Ariuonso et Ermegardis femina et Stefredus, presbiter; et Argefredus, presbiter, qui fuit rogatus ut scriberet et scripsit die et anno quo supra.

6 [1025] (20). Mansum P. Amato Villauencio tenet in uno loco quem uocatur (*sic*) Alebea (Albea?), et ista fuit data a Donucho nomine. Facta fuit carta istius donacionis I idus marcii anno XXVIII regnante Rodberto rege; firmata fuit ab isto datore nomine Donucho et firmare rogauit istis testibus nomine Lobetus et Holiba et Argenado, et Suniarius, presbiter, qui fuit rogatus ut scriberet et scripsit die et anno quo supra.

7 [1072] (31). Ad Podium Enrici. Mansum Guielmo de Fonte tenet in III locis. Primum in loco quem uocatur Salices et in alio loco quem uocatur Comela, et iste terre fuerunt date et relicte de manu Guielmo [Par]do et Arnallo Pardo et Gerberga, femina, et Fredol et Bremundo, qui fuerunt testatores et elemosinarii condam de Suniario Lopardo et sororis sue Guile; facta fuit carta istarum donacionum VI KAL. APRILIS anno XII regnante Filipo rege; firmata fuit a supradictis elemosinariis et firmare [rogauit] istis testimoniis nomine Raimundo Guielmo, presbitero, et Bernardo Seger et Seger, presbiter. Segarius, presbiter, qui fuit rogatus ut scriberet et scripsit die et anno quo supra.

8 [1030] (26). Alia terra que est super mansum suum fuit data et relicta nomine Adrouario et uxori sue Engradia. Carta fuit facta ista donacione X kalendas decembris anno XXXV regnante Rodberto rege. Firmata fuit istis datoribus nomine Adroario et Engradia, et firmare rogauerunt istis testimoniis, nomine Fredolo et Gadamiro et Sonifredo. Suniarius, presbiter, qui fuit rogatus ut scriberet et scripsit die anno quo supra.

9 [1030] (24). Mansum P. Burd tenet in II locis. Primum in loco quem uocantur Salices et alia in loco qui uocatur Chomela; iste fuerunt date et relicte condam Lobeto uxori que sue Ago. Facta fuit carta istarum donacionum XVI kalendas decembris anno XXXV regnante Rodberto rege. Firmata fuit istis datoribus nomine Lobeto et uxori sue Ago; et firmare rogauerunt istis testimoniis nomine Oriol et Adroario et Bonusomo. Suniarius, presbiter, qui rogatus fuit ut scriberet et scripsit die et anno quo supra.

10. Mansum R. Karrera in I loco tenet subtus mansum G. de Fonte, cum oliuaria que ibi sedet, et ista terra cum oliuaria fuit data et relicta condam per Blancuciam, sororem Oliba Suniarii, cum alia terra que est in loco quem uocatur Comela, quam (*sic*) mansum P. Barcha tenet.

11 [972] (11). Mansum R. Podio Enrici tenet in III locis. Primum in loco [qui] uocatur Romegera, et ista terra fuit data et relicta condam Adroario et Igilo, femina, propter animam de uiro suo nomine Giscafredi condam defuncti. Facta fuit carta ista donacione XIII kalendas februarii anno XVIII regnante Leutario rege, filium condam Ledouici. Firmata fuit istis donatoribus nomine Adroario et Igul, femina, et firmare rogauerunt istis testimoniis nomine Ennegod et Fredarius, presbiter, et Daniel, leuita, et Argefiredus, presbiter, qui fuit rogatus ut scriberet et scripsit die et anno quo supra.

12 [925] (4). Alia terra est in loco qui uocatur Serra, et ista fuit data et relicta a Salomone uxori que sue Auria. Facta fuit carta donacione III nonas iulii anno XXVIII regnante Charolo rege, filium Ledouici. Firmata fuit a supradictis datoribus nomine Salomone et Auria, et firmare rogauerunt istis testibus nomine Feriolo et Fredario et Rago. Sauogus, presbiter, qui fuit rogatus ut scriberet et scripsit die et anno quo supra.

13. Alia est subtus triliam suam in uinea quam Gilius, netus suus, iam dicto Raimundo plantauit, et ista fuit de iamdicta Blancucia, sororis Oliba Suniarii.

14 [986] (12). Mansum A. Karrera tenet in I loco quem uocatur Pujals, et ista terra fuit data et tradita condam Adroario vxori que sue Ella. Facta fuit carta ista donacione V idus iunii anno I R. regnante (*sic*) Ledouico rege, filii Leutario condam. Firmata fuit a supradictis datoribus nomine Adroario et vxori sue nomine Ella, et firmare rogauerunt istis testimoniis nomine Constantino et Aurulfo et Godemario (*sic*). Angefredus, presbiter, qui fuit rogatus ut scriberet et scripsit die et anno quo supra.

15 [958] (9). Mansus G. Garriga tenet in II locis, scilicet in loco quem uocatur Ioncher, et iste terre fuerunt date et relicte de manu Argela et uxori sue Sindilo. Facta fuit carta ista donacionum XVI kalendas iunii anno V^o Leutario R. rege filio condam Leouici. Firmata fuit istis donatoribus nomine Argela et uxori sue Sindilo, femina, et firmare rogauerunt istis testimoniis nomine Adelio et Guifredo et Iorgus, leuita. Terdesindus, presbiter, qui fuit rogatus ut scriberet et scripsit die anno quo supra.

16 [1030] (27). Mansum P. Fortuno tenet in V locis. Primum in loco quem uocatur Champerár ad Uilardel de Mata, uersus oriente, et ista terra fuit data et tradita Deo et Sancto Vincencio ad suam dedicacionem de manu condam Blancucia et de filio suo Adaulfo uel de filiabus suis nomine Gansalna et Bonadona et Bela et Madrona. Facta fuit carta ista donacione X kalendas decembris. Firmata fuit a supra donatoribus dictis nomine Blancucia et Adaulfo et Gansalna et Bonadona et Bela et Madrona, et firmare rogauerunt istis testimoniis nomine Raimundo et Odo et alium qui non paret in illa carta donacionis. Suniarius, presbiter, qui fuit rogatus ut scriberet et scripsit die ano quo supra.

17 [915] (1). Alia est in eodem loco uersus occidentem, et ista fuit data de manu condam Elderico. Facta fuit carta ista donacione IIII kalendas marcii anno XVIII R. Karolo rege, filium Ledouici. firmata fuit ab isto donatore nomine Elderico et firmare rogauit istis testibus nomine Salomone et Daniele et Modario et Durabile. Sauogus, leuita, qui fuit scriptor die et anno quo supra.

18. Alia terra est in ipso Uilardel, iusta fexam Berengarii Menrresan, et affrontat de occidente in uia que uadit per Campum Maiorem ad Maura et ad mansum Petri Barcha.

19 [1030] (23). Alia est in loco quin uocatur Ioncher, et ista fuit data et relicta de manu condam nomine Odo vxorique sue Vlliardis. Facta fuit carta istius donacionis XVII kalendas decembris anno XXXV R. Rodberto rege. Firmata fuit a supradictis donatoribus nomine Odo et Vlliardis, et firmare rogauerunt istis testimoniis nomine Gadamiro et Guimara et Guinaldo. Suniarius, presbiter, qui fuit rogatus ut scriberet et scripsit die anno quo supra. Et est ista terra subtus mansum Petri Barca et Petri de Pera.

20. Alia est in eodem loco, iusta champum Guielmi Bezoni ad Pererol.

21 [927] (6) Mansum P. de Pera tenet in II locis iusta suum mansum apud occidentem. Et iste terre fuerunt date et relicte condam de manu Gonta nomine vxorique sue nomine Godegeua. Facta fuit carta istius donacionis uel tradicionis VII kalendas aprilis anno XXX R. rege Karolo, filium Ledouici. Firmata fuit de istis donatoribus nomine Gonta et Gondegeua, vxor sua, et firmare rogauerunt istis testimoniis nomine Ferriolo et Salomone et Suniario et Fredario et Zehoe et Argila et Guistrimiro. Sauogus, presbiter, qui fuit rogatus scriptor DIE anno quo supra.

22 [916] (2). Mansum Petri Villeasinorum, militis, tenet in I loco qui uocatur Pererol. Et ista terra fuit data et tradita de manu condam Adela, presbier, et Comparato, presbitero. Affrontat occidentis in uia que uenit de Mora ad domum Sancti Vincencii. Facta fuit ista donacione IIII kalendas maii anno XVIII R. Karolo rege, filium Ledouici. Firmata fuit a supradictis donatoribus nomine Adela, presbitero, et Comparato, presbitero, et firmare rogauerunt istis testimoniis nomine Danielo, presbitero, et Terdesindus, presbiter, et Deodatus, presbiter, et Faua et Durabiles et Chalapodio et Codescalco et Ennegod, leuita et Seruusdei, subdiachonus. Anadagillus, presbiter, qui fuit rogatus ut scriberet et scripsit die et anno quo supra.

23. Mansum Guielmi Betzoni tenet in I loco quem uocatur Clot de Ciniana, subtus Rabazades.

24. Mansum R. Peleti in V locis prenomatis. Primum in loco quem uocatur Costa de Mata.

25. Alia est in loco qui uocatur Pujol.

26. Alia est in loco quem uocatur Crosas de Ciniana.

27. Alia est in ibidem loco supra fexam Berengarii Menrresani, que est supra^a uiam que inde pergit.

28. Alia est in eodem loco qui uocatur Rabascada, subtus uineam Boneto de Mata.

29 [1110] (32). Mansum R. Guadamir tenet in II locis. Primum in loco qui uocatur Costa de Mata, et alia in locum qui uocatur Isoles damont de Ciniana. Et iste terre fuerunt date et tradite de manu Arnallo Isárn et Guila Guadamir et Andreas Belel, qui fuerunt elemosinarii de condam Arnallo Guadamiro. Facta fuit carta istarum donacionum XII kalendas madi anno II R. Ledouico rege. Firmata fuit ex istis testis nomine Arnallo Isarno et Guila Guadamir et Andreas Belel, et firmare

rogauerunt aliis testibus nomine Guilmus, presbiter, et Petrus, subdiachonus, et Gaucefredus Guielmi. Et Petrus, presbiter, qui fuit rogatus ut scriberet et scripist die et anno quo supra.

30 [1037] (28). Mansum Adaledis Sabatera tenet in I locum quem uocatur Puntils. Ista terra fuit data et relicta a Raimundo II nonas jvnii. Firmata fuit a supradicto donatore, et firmare rogauit istis testibus nomine Seger et Oliba, leuita, et Bremun, et aliis testibus nomine Guinaldo et Archimballo et Domenicus anno VI R. Henrico rege. Argefiredus, presbiter, qui fuit scriptor die anno quo supra.

31 [992] (14). Mansum Petro Torna tenet in III locis. Primum in loco qui uocatur Podium Oriol. Et alia est in locum quem uocatur Bragalades. Iste fuerunt date et tradite de manu Ariuonso et Ermenisculo, qui fuerunt elemosinarii de condam El, femina defuncta. Facta fuit carta istius donacione uel tradicionis XVIII kalendas septembris anno VII R. Vgone rege. Firmata fuit a supradictis donatoribus nomine Ariuonso et Ermenisculo, et firmare rogauerunt istis testimoniis nomine Rasindus et Guitardus et Anagod. Argefiredus, leuita, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

32 [958] (8). Alia est in locum quem uocatur Podium, et ista fuit data et relicta nomine Tonna. Facta fuit carta ista donacione VI kalendas marcii anno V R. Leutario rege, filium (*sic*) condam Ledouici. Firmata fuit ab isto donatore nomine Tonna et firmare rogauit istis testibus nomine Ermomirus et Recosindus et Giga. Terdesindus, presbiter, qui hoc scripsit die anno quo supra.

33 [1132] (33). Alia est in loco quo uocatur Ioncher, et ista fuit data et relicta de manu Odegario vxorique sue Gondesalua. Facta fuit carta istius donacionis V x kalendas marcii anno XXIII R. rege Ledouice. Firmata fuit ab istis donatoribus nomine Odegarius et Gondesalua, et firmare rogauerunt istis testimoniis nomine Gaucefredus et Deodatus, qui uocatur Caluone, et Amelio. Arcemirus, leuita, qui hoc scripsit die anno quo supra.

34 [1037] (29). Mansum Berengarii Isarni tenet in II locis. Primum in loco quo (*sic*) uocatur Contenta, et ista terra fuit data et tradita de manu Segarii et Oliba, leuita, et Bremun, qui fuerunt testatores et elemosinarii de condam Ermengardis, femina defuncta. Facta fuit carta ista donacione uel tradicionem II nonas iunii anno VI R. Enrice (*sic*) rege. Firmata fuit a supradictis elemosinariis, nomine Seguer, Oliba, leuita, et Bremun, et firmare rogauerunt istis testibus nomine Guinaldo et Archimballo et Domenicus. Argefiredus, presbiter, qui hoc scripsit dieet anno quo supra.

35. Alia est in loco quo uocatur mansum Guielmi Arnalli, quam ego, Petrus, abebam kapellanus et tenebam in dominio et dedi ei solummodo ex uita sua.

36 [992] (13). Mansum Belleli tenet in duobus locis. Primum ad collum Villauencii, et alia est in suo ferragenale, subtus orto Moreti quod est uinario, et iste fuerunt date et relicte de manu condam Gondafredus. Facta fuit carta istius donacionis VII x kalendas JANUARIi anno V R. Vgone rege. Firmata fuit a supradicto donatore nomine Gondafredus, et firmare rogauit istis testibus nomine Enegod et Odegarius et Ermenisclo et Recosindus et Ginberga, femina. Anadagillus, presbiter, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

37 [1004] (16). Mansum R. de Rocha de Mata tenet in I locum qui uocatur Costa Callida, uersus occidentem, et ista terra fuit data et relicta de manu condam Giscfredi Deo et Sancto Vincencio. Facta fuit carta istius donacionis VIII idus iunii anno VIII R. Rodberto rege. Firmata fuit a supradicto donatore nomine Giscfredo, et firmare rogauit istis testibus nomine Flamidia et Suniario et Seniofredo et Bernardo. Guitardus, presbiter, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

38. Mansum Bernardi Guifredi tenet in II locis. Primum in loco quem uocatur Serreta de Mata, et alia in loco quem uocatur Brugerol.

39 [960] (10). Mansum Guielmi Burdi tenet qui fuit condam in I loco qui uocatur Podium Sancti Felicis. Et ista terra fuit data et relicta de condam Iuliano vxorique sue Barrilo. Facta fuit carta istius donacionis VII kalendas nouembris anno VI. R. Leutario rege, filio condam Ledouico. Firmata fuit ab istis donatoribus nomine Iulianus et Barrila, femina, et firmare rogauerunt istis testibus nomine Dardelio et Petro et Leotario et Fredarius, presbiter, et Seniofredus. Terdesindus, presbiter, qui hoc scripsit die anno quo supra.

40. Mansum Andree de Mata tenet in I loco ad torrentem Villeasinorum.

41 [1030] (25). Mansum Gerunda, femina de Mata, tenet in IIII locis. Primum ad Podium Sancti Felicis, et ista terra fuit data et relicta a Bonefilio uel filiorum suorum nomine Guadamiro et Adroario et Andrea et Guitardo. Facta fuit carta istius donacionis IIII x kalendas decembris anno XXXV R. Rodberto rege. Firmata fuit a suprapredictis donatoribus nomine Bonifilio et Guadamiro et Adroario et Andrea et Guitardo, et firmare rogauerunt istis testibus nomine Anssulfo et Iaues et Miro. Suniarius, presbiter, qui hoc scripsit die annoque prefixo.

42 [1046] (30). Et in alio loco quem uocatur Campo de Paulo. Istud fuit datum a Semundo et Guielmo et Cinquagesma, femina, qui fuerunt elemosinarii et testatores de condam Guitardo. Facta fuit carta istius donacionis VIII x kalendas augusti anno XV R. Enrico rege. Firmata fuit a supradictis donatoribus nomine Seimundus et Guielmus et Cinquagesma, et firmare rogauerunt istis testibus nomine Stephanus et Vidal et Arbertus, presbiter. Segarius, presbiter, qui hoc scripsit die anno quo supra.

43 [942] (7). Statim in ipso Brugerol aliqua in alio loco qui uocatur Prato de Mata aliam. Iste fuerunt date et tradite a Salfredo vxorique sue Ago. Facta fuit carta istarum donacionum II kalendas marcii anno VI R. Ledouico rege, Leutarius rex filius eo. Firmata fuit a supradictis donatoribus nomine Salfredo et Ago, et firmare rogauerunt istis testibus nomine Tresericho et Rodegario et Fredario, presbitero. Terdesindus, presbiter, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

44 [1029] (21). Mansum Bernardi Rustici, de Urriols, tenet in I loco, ad uillare de Sancia, et ista fuit data et tradita Deo et Sancto Vincencio ad suam dedicacionem de manu condam femina nomine Tansen et de filiis suis et de filia sua, nomine Bernardo et Guitardo et Arduca. Facta fuit carta istius donacionis x kalendas decembris anno XXXIIII R. Rodbertus rex. Firmata fuit a supradictis datoribus nomine Tansen et Bernardo et Guitardo et Arduca, et firmare rogauerunt istis testibus nomine Raro et Seniofredo et Guadamiro. Argefredis, presbiter, qui hoc scripsit DIE anno quo supra.

45 [996] (15). Mansum Guielmi Sanz de Locata tenet in II locis, et sunt in loco quem uocatur uinea Balaschun. Et iste terre fuerunt date et tradite de manu condam Guielmo et Engilberto et Segouino, qui fuerunt elemosinarii de condam Ermellone et Auruera, femina. Facta fuit carta istius donacionis idus madii anno VIII R. Vgo rege. Firmata fuit a supradictis donatoribus³ nomine Seniullus et Oliba et alius qui non paret in anciana carta. Argefredis, presbiter, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

3. O són omesos els noms dels donadors, segurament per lapsus del copista, i els qui segueixen són mers testimonis, o han estat omesos els testimonis, sigui per lapsus, sigui perquè el document no en duia, sigui perquè era en mal estat.

46 [1007] (18). Mansum Petri Guielmi de Rareto tenet in i loco quo uocatur Champ de Fáms. Istud fuit datum et relictum a Raimundo. Facta fuit carta xvi kalendas iulii anno xi R. Rodberto rege. Firmata fuit a supradictro donatore nomine Raimundo, et firmare rogauit istis testibus nomine Enegod et Altimirus et Bonefilio. Argefredus, presbiter, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

[*Primer sumari*]

47. Et sunt ista alodia LVII pecie terre inter terras et uineas et III domos, scilicet illas quas Bernardus, presbiter, tenebat

[*Darrer regest*]

48 [1167] (34) et alias quas fuerunt date et relicte de manu Bernardo, milite Uilleasinorum, et sunt ante mansum Moreti. Facta fuit carta istius donacionis ii nonas novembris anno xxxvi R. Ledouici rege junioris. Firmata fuit a supradictro donatore nomine Bernardo, milite, vxorique sue nomine Estephanie et Petri, filii eorum, et firmare rogauerunt istis testibus nomine Guielmo Uilleasinorum, militis, et Raimundi Podioenrici et Berengarii Isarni et Bernardo, presbitero domedario, et Raimundo Ruffo, presbitero, et Petrus, prior Ceruiano. Arnallus, presbiter et monachus, qui fuit scriptor die annoque prefixo.

[*Segon sumari*]

De omnibus predictis alodiis ubicumque sint accipit kapellanus et acceperunt antecessores sui tascham et braciaticum et decimas et primicias eorum, exceptis illis alodiis que fuerunt de Beatrice, femina, et de Petro Tedballo, que sunt de omnibus domedariis similibus partibus. Et aduc accipit kapellanus et acceperunt antecessores sui decimas et primicias de omni feuo ubicumque sit Sancte Marie, et decimam et primiciam de ipsa mansata que est Uoca de Alborns, quam tenet Berengarius Isarn et sui; et omne scensum quem mansum Berengarii Isarni facit ad ecclesiam, scilicet agnos et porcellos et anseres ac pullos et caseos et oua et lanam. Et iterum accipit kapellanus et acceperunt antecessores sui omnes decimas et primicias tam (sic) frugibus quam de aliis rebus, scilicet de manso Petri Amati Villauencii et Petro Martino et Raimundo de Maura, milite.

[*Escatocol*]

Actum est translatum istud v x KALENDAS MARCII ANNO M^o C^o LXXXIII° ab Incarnacione Christi.

[Signatures autògrafes] Ego, Petrus de Mata, presbiter et kapellanus Uilleasinorum, qui hoc translatum feci scribi sicut superius scriptum est et firmo et la[u]do [senyal]. Ioannes, subdiachonus et domedarius sancti Vincentii, qui hoc firmo et laudo + [fin signatures autògrafes].

+ ARNALLUS, leuita, qvi hoc translatum feci secundum anciacianas (sic) cartas et veteras + DIE ANNOQUE PREFIXO. Et in presencia predicti kapellani et predictis domedariis et in presencia Boneto de Mata et Bernardo Guifredo et Berengarii Isarni,

Villeasinorum, et Arnalli Bernardi et Guelmi de Uillaasinorum, militis, et Petrus Villeasinorum et Raimundus de Maura, militis, et Petri Amato et Petro Martino et Bernardo de Maura, milite, et Arnalli Karrera et Guielmo de Fonte Podio Enrici, et de aliis parroechianis qui supra scripti sunt. Translato expleto in die PREFATO.

^aiter

Autenticitat del document

No es pot negar que un pergamí del XII farcit de registos de documents anteriors en el temps, dels quals no se'n ha conservat ni un, de bell antuvi suscita dubtes seriosos. En canvi, creiem que l'anàlisi del document, a través de l'estudi del seu context social, de la identificació segura d'alguns noms de personatges que hi són esmentats i també compareixen en altra documentació ja editada, i gràcies a d'altres circumstàncies pertinents, tant de tipus històric com de tipus estrictament diplomàtic, oferirà elements de judici suficients per acceptar la seva autenticitat.

Context històric

Els registres de documents que avui s'exhumen fan recular una mica més d'un segle la història de Viladasens. Fins avui se sabia que la «uilla de asinis» ja era esmentada en el document de dotació de la Canonja de Girona del 20 de novembre del 1019,⁴ quan el clergue Guitard Gaufred, altrament desconegut, deixava a la dita Canonja l'alou que posseïa a l'indret. Aquest document esmenta una vil·la, no una parròquia. L'església, però, ja existia, com es veurà tot d'una, feia una mica més d'un segle. Era una església parroquial? No hi ha notícia de l'acta de consagració de l'església de Viladasens, amb la fixació corresponent dels termes parroquials, anterior al segle XI, de manera que no és fàcil fer conjectures sobre el moment que el territori de la «villa de asinis» fou parroquialitzat. El pergamí que avui analitzem permet de saber que una (primera?, segona?) consagració de l'església de Sant Vicenç s'esdevingué devers 1030, sense cap element per a poder esbrinar quin tipus d'edifici era aleshores objecte de consagració. L'església actual, bastiment ampliat i reorganitzat els segles XVIII-XIX, guarda estructures i peces decoratives que remunten tot just al segle XII.⁵ No hi ha per ara cap informació arqueològica de l'existència d'una església precedent, no obstant que el nostre pergamí en documenta l'existència el 915.

En absència d'indicis arqueològics segurs, semblaria per proves indirectes que la primitiva església del segle IX ha d'ésser situada a l'indret del mateix

4. CC 79.

5. CR, V, 209-211.

edifici actual. Tal com s'ha pogut veure en el document transcrit, en una afrontació de l'any 916 hom distingeix l'indret veí de Móra de la «domus Sancti Vincencii»: ambdós llocs són separats per una carretera («via que uenit de Mora ad domum Sancti Vincencii»). El veïnat de la Móra, situat a un quilòmetre de Viladasens, encara no ha estat estudiat de forma completa. A part del mas homònim, l'estructura del seu hàbitat revela, segons Badia i Homs, un origen alt-medieval.⁶ L'església que s'hi bastí, Sant Martí de la Móra, és del segle XII. També és del segle XII l'actual església homònima de Fellines, a un quilòmetre i mig de Viladasens.⁷ La intitulació a Sant Vicenç en una església del segle X delata la continuïtat i el prestigi dels sants honorats per l'església visigòtica. La intitulació a Sant Martí, de Fellines i de la Móra, és molt probable que sigui un efecte de la irrupció franca. Potser el dia que es pugui excavar l'edifici de la parroquial de Viladasens s'aclariran les coses. Ara com ara, només hi ha la seguretat que Sant Vicenç existia a principis del segle X i que no es pot identificar amb una església situada al veïnat de la Móra. Pel que fa a Fellines, no consta que es pugui parlar ni de veïnat ni d'església abans de la primera meitat del segle XI.

Deixant, doncs, momentàniament a part el document del 1019 i ara també la documentació exhumada avui, la parròquia de Sant Vicenç de Viladasens és esmentada en un document del 18 de març del 1044, quan Gerbert i Trudgarda venen el vilar Llogaia a Bremon,⁸ i en un altre del 26 de març del 1046, quan Silví i Adalels, esposos, venen a Seguer Onofred i Bremon Ramon un alou que hi tenen.⁹

A partir de mitjan segle XI es documenten les primeres donacions i restitucions de béns radicats a la parròquia. El 31 de maig del 1054 el clergue Guitard dóna a la Canonja gironina un alou situat a Viladasens,¹⁰ dada significativa per l'evolució dels fets que es produiran. L'església amb les seves

6. Joan BADIA i HOMS, *El nostre patrimoni. El Gironès*, Girona, Caixa d'Estalvis Provincial 1987, 255. L'asseveració de Badia fou confirmada el 1993, en ésser publicat el document esmentat infra, nota 9.

7. Per ambdues esglésies cf. CR, V, 211-212. Pel que es dirà en endavant, cal tenir en compte que encara avui el municipi de Viladasens és format pel nucli homònim, els veïnats de la Móra i la Mata, i el mas Nicolau.

8. ADG, PA, Viladasens (Fellines), n. 433 (6212). El document ja era conegut de J. M. MARQUÈS, *Una història de la diòcesi de Girona*, PAM 2007, p. 299.

9. CC 106, document que haurà d'ésser esmentat sovint. Silví, senyor de Cervià, fill de Sunyer Llobet, i Adalels, matrimoni sense fills, fundaran el 1053 el monestir benedictí de Santa Maria de Cervià, amb el consentiment del comte de Barcelona, Ramon Berenguer, de la comtessa Ermessenda i del bisbe de Girona, Berenguer; dos anys més tard els mateixos fundadors supeditaran el monestir a l'abadia italiana de San Michele della Chiusa/Klausen/Clusa: MH, ap. CCXXXVIII, col. 1099; MONSALVATJE, XIV, 446-447; Antoni PLADEVALL, *Els monestirs catalans*, Barcelona, Editorial Destino 1970², 48; M. Teresa MATAS i BLANXART, Josep M. PALAU i BADUELL, Pere ROVIRA i PONS, *Santa Maria de Cervià de Ter: Estudi de les pintures murals del transsepte*, Barcelona, IEC 2008, 49-52 (editen el text de MH, amb traducció catalana).

10. CC 114.

propietats fou restituïda a la mitra per la comtessa Ermessenda entre 1051 i 1058,¹¹ la qual cosa vol dir que ella la tenia en propietat. A partir d'aquest moment, la Canonja ampliarà de forma progressiva els seus interessos materials a Viladasens. Remarquem d'altra banda que la parròquia (des de quin principi?) ha estat possessió de particulars laics, el darrer dels quals és la comtessa Ermessenda, si ja no és que els comtes de Girona l'haguessin fundada o refundada i retinguda des dels primers anys carolingis fins a l'època de la comtessa gironina més famosa.

Cap al final del segle XI i a principis del següent comença el procés d'infèudacions. L'octubre del 1094, Alba i els seus fills Bernat, Gaubert, Guillem i Pere es lliuren a la Canonja amb els seus alous.¹² L'abril del 1139 Pere Goltred, el seu nebot Pere Bernat, ambdós clergues, el germà del darrer, Guillem Bernat, i el seu cosí, Pere Guillem, donen a la Canonja llur alou de Viladasens, al terme de Mata.¹³ Per ventura la casa que anava amb aquest alou l'any 1157 l'estableix el clergue de la Seu, Ponç, a Bonet i Saurina a cens, per dos sous d'entrada.¹⁴ També podria ésser que calgués identificar el Ponç acabat d'esmentar amb el Ponç de Mata que el maig del 1164 és prevere i batlle de la Seu i estableix al clergue Bernat un camp situat a Viladasens per plantar-hi vinya a rabassa morta.¹⁵ El 1183 el clergue Bernat vendrà la dita vinya a Pere, capellà de Viladasens.¹⁶ Que la vinya és la mateixa es dedueix de les afrontacions, idèntiques en els dos documents. Entre les dues transaccions hi ha hagut un canvi: Bernat comprava a un *batlle* de la Seu; quan ven, divuit anys després, la vinya pertany a la *pabordia de gener* de la Seu. El Pere, capellà de Viladasens, és el mateix individu que fa redactar el pergamí 446 de l'ACG; en aquest és anomenat Pere de Mata, topònim de la rodalia de Viladasens, pel qual s'anomenava també el clergue Ponç suara esmentat. Per acabar, reportarem que entre 1183 i 1186 Pere, el capellà, va cedir la vinya en qüestió a Ponç de Vall, clergue d'Empúries, i aquest al seu torn la venia a Arnau, canonge de la Seu, per 100 sous barcelonesos, i pel mateix preu aquest la revenia el 1186 a Arnau de Vilafant.¹⁷ Remarquem tot passant que des de la recepció d'un (primer?) alou a Viladasens el 1019 fins a la revenda del 1186 acabada d'esmentar, la Canonja ha reforçat el seu pes a Viladasens.

11. CC 120. Aquest és el document més antic de Sant Vicenç de Viladasens que cita F. MONSALVATJE, *Nomenclátor histórico de las iglesias parroquiales y rurales, santuarios y capillas de la provincia y diócesis de Gerona* (Noticias Históricas, vol. XVIII), 78.

12. CC 171.

13. CC 269.

14. CC 295.

15. CC 310.

16. CC 345.

17. CC 353-354.

Antecedents històrics del perg. 446 de l'ACG

Un document gironí de l'any 1210 fa veure el caràcter estantís d'aquella societat, on la propietat útil de la terra podia canviar de mans bruscament. El 16 de febrer d'aquest any, un dia després de testar, Arnau de Llerç definia al bisbe Arnau de Creixell les exaccions practicades en diverses esglésies del bisbat,¹⁸ entre altres la de Viladasens.¹⁹ No consta en el document quan van començar les dites exaccions. La cessió que hem esmentat d'una vinya a Ponç de Vall i d'aquest a un canonge de la Seu podria ésser una manera de sostreure la vinya a cobejances iníques, i aleshores es podria treballar amb la hipòtesi que Arnau de Llerç, senyor de Cervià i Raset, senyor dels castells de Cervià, Bordils, Talaixà, Llerç, Sant Llorenç de la Muga, Púbol, Hostoles, Colltort, Rocacorba, Roca de Bassegoda, Rocabruna i Roca de Palencar, entre 1184 i 1186 havia començat a fer de les seves contra les esglésies —contra els homes i les possessions de les esglésies— de Viladasens, Bordils, Cervià, la Pera, Caça de Pelràs, Fellines i Beget, que són les esglésies definides al bisbe en el document del 1210, totes situades en llocs dels quals Arnau de Llerç controlava el castell que els termenava. Per al cas de Viladasens, el de Cervià. Aleshores també s'entendrien fàcilment les circumstàncies que donen origen al text del pergamí 446 de l'ACG.

Ja s'ha dit que el document és de l'any 1184 i que arxivers posteriors, amb fonament en el preàmbul i en l'escatocol, l'havien considerat un capbreu. Però no és un capbreu. Ni, encara menys, no és una dotàlia. Pere de Mata també l'anomena «translatum», que ja ho és, però tampoc no ho és ben bé des del punt de vista tècnic estricte. En el sentit que hi ha una enumeració de propietats i tinents, agrupats per mesos, certament té quelcom que l'acomuna amb el capbreu; en canvi, no hi consten els censos o rendiments dels béns en detall. Com a llista de béns de Sant Vicenç de Viladasens, s'assembla a una dotàlia; però el document no té res a veure amb l'acte formal d'erecció d'una parròquia i el bisbe no apareix en cap racó de l'escriptura. Tampoc no és còpia o trasllat autèntic dels extractes de documents que conté, certificada per un notari,

18. PM 86. L'acte, però, ja tenia almenys un precedent dins la família dels Llerç: El 14 de novembre del 1160, Arnau de Llerç, presumiblement el pare del qui testa el 1210, definia a la Seu de Girona nou esglésies situades als seus honors de Llerç (Sant Feliu de Rocabruna, Sant Cristòfol de Beget, Sant Llorenç de la Muga, Sant Julià de Llerç i Santa Maria de Segueró) i de Cervià (Sant Esteve de Bordils, Sant Pere de Julià, Sant Isidre de la Pera i Sant Martí de Caça), CC 305. Aquest acte s'ha d'emmarcar en la política eclesiàstica de Ramon Berenguer IV, el qual el 15 de juliol del 1159 havia definit al bisbe de Girona les esglésies i capellanies que aquest li havia reclamades, CC 303, i el 13 d'agost del 1160 ratificava una promesa anterior de no espoliar els béns episcopals a la mort dels prelats, CC 304. A la llum d'aquests documents i de molts que hom podria aportar del bisbat de Girona (assenyaladament alguns dels comtes d'Empúries), hom es pregunta si el control sobre les parròquies en el domini dels titulars de castells era un simple costum inveterat, amb una certa força jurídica, o si era un intent de domini practicat obsessivament una i altra vegada, en un clima d'exaccions i d'inseguretat jurídica habitual.

19. CC 397.

perquè si el perg. 446 conté registres de documents, en canvi cap document no hi és copiat íntegrament ni tampoc no hi ha cap mena de validació notarial. Avui, *mutatis mutandis*, el veuríem com un extracte del registre de la propietat fet a benefici d'un propietari. Aquí rau la seva singularitat, perquè tals documents no sobreabunden els anys que pertanyen, segons la nomenclatura habitual, a l'alta edat mitjana. Consisteix en un enfilall de registres d'escriptures que l'escriptor del pergami tenia davant seu o s'havia fet mostrar. El compilador, ben entès, no és cap notari, ans el titular de la parròquia i, com a tal, responsable de la gestió de les propietats.

El document s'obre amb un preàmbul molt curt: «Etsi omnipotens Deus sit eternus et immensus et immutabilis, cuncta tamen que creavit mutabilia fecit». Caldria posar l'accent sobre el mot *mutabilia*, indicador de canvis sobrevinguts, segurament no desitjats. La naturalesa d'aquests canvis s'endevina gràcies a la clàusula que segueix: «Quapropter certum et manifestum est enim quia ego, Petrus de Mata, presbiter et kapellanus Uille Asinorum,²⁰ cum consilio et uoluntate omnibus parroechianis ecclesie Sancti Vincencii, volo sub breuitate translatum facere et capud breue secundum scripturas et ancianas cartas quas antecessores nostri olim fecerunt et scripserunt et adhucserunt in iam dicta ecclesia, scilicet de omnibus suis alodiis ubicumque sint et in qualiscumque (*sic*) locis prenomminatis, et nomen de omnibus illis qui ista alodia reliquerunt et dederunt Deo et Sancto Vincencio pro redemptione animarum suarum, ut Dominus adiutor et protector sit illis et nobis ad suum iudicium, et nomen de omnibus testimoniis qui ancianas cartas firmauerunt et laudauerunt, et nomen de illis qui ueteras cartas scripserunt, et nomen de omnibus mansis et hominibus qui iam dicta alodia modo abent et tenent et mihi presencialiter ostenderunt». Què ha passat?

Si hom analitza el que fa Pere de Mata amb detall, es constata que el capellà de Viladasens:

- a) es posa d'acord amb els feligresos
- b) per fer inventari de les escriptures velles
- c) que els avantpassats van fer i dur a l'església
- d) referents als alous concrets que havien donat a la parròquia
- e) amb els noms dels testimonis que van subscriure els documents de donació
- f) els noms dels qui van redactar les escriptures
- g) i els noms del masos i dels homes que ara tenen les propietats
- h) i les han mostrades al mateix Pere de Mata.

20. Pere, capellà de Viladasens, és documentat fora de la nostra font en el document citat supra, nota 16. I consta mort el maig del 1186, CC 353-354.

La intenció de Pere de Mata és mobilitzar els documents que acrediten les propietats vinculades a la parròquia de Sant Vicenç de Viladasens. Els canvis sobrevinguts no representen només una pertorbació en la percepció de les rendes de l'església. Pere de Mata no sembla gens preocupat per feudataris mal pagadors, sinó per la seguretat de la propietat, i per això branda documents notariais autèntics. Els revisa un per un i n'extracta les dades essencials: nom dels donadors, bé donat, eventuais afrontacions, data de l'acte, signatures dels donadors i dels testimonis, nom del notari o *scriptor*. És a dir, en fa un regest complet. I la feina, diu, té el suport dels habitants de la parròquia. És evident que no som ni davant un capbreu, ni davant una dotalia, ni davant una escriptura notarial.

Al final del document hi haurà un recompte: «Et sunt ista alodia LVII pecie terre inter terras et uineas et III domos...». I una enumeració de la distribució de la renda global que se'n extreu en el seu temps, sense estimació detallada de quantitats en diners o en espècie: «De omnibus predictis alodiis ubicumque sint accipit kapellanus et acceperunt antecessores sui tascham et braciaticum et decimas et primicias eorum, exceptis illis alodiis que fuerunt de Beatrice femina et de Petro Tedballo,²¹ que sunt de omnibus domedariis similibus partibus. Et aduc accipit kapellanus et acceperunt antecessores sui decimas et primicias de omni feuo ubicumque sit Sancte Marie, et decimam et primiciam de ipsa mansata que est Uoca de Alborns, quam tenet Berengarius Isarn et sui; et omne scensum quem mansum Berengarii Isarni facit ad ecclesiam, scilicet agnos et porcellos et anseres ac pullos et caseos et oua et lanam. Et iterum accipit kapellanus et acceperunt antecessores sui omnes decimas et primicias tam (*sic*) frugibus quam de aliis rebus, scilicet de manso Petri Amati Villauencii et Petro Martino et Raimundo de Maura, milite».

El document apareix, doncs, com un acte d'afirmació de propietats, dels drets censals sobre les mateixes i del dret del capellà i altres clergues de Viladasens de percebre determinats delmes i primícies. Un memoràndum sobre els béns vinculats a la parròquia de Viladasens i del que hi té Santa Maria —la catedral—, amb descripció precisa i sumària alhora dels béns, dels tinents i de les escriptures que fonamenten la possessió d'aquells drets. La confecció del document, incomplet perquè és resumit («caput breve»), lliga bé amb una situació d'exaccions i de violència sobre els homes i les propietats, i amb la urgència de fer un inventari de cara a poder presentar les reclamacions oportunes el dia de demà. És a dir, lliga amb el moment que Arnau de Llerç comença a fer de les seves, i precisa la cronologia de les malifetes: devers 1184, presumiblement abans.

El pergamí 446 de l'ACG també permet d'endevinar que Pere de Mata actuava paral·lelament amb o impulsat pels canonges de Girona, que tenien interessos a Viladasens. Al final del document, després de la data, Pere de Mata

21. Noms de tinents, que no surten en els regests de les escriptures de donació.

i un Joan, sotsdiaca i domer de Sant Vicenç, el subscriuen i lloen. Pere de Mata subscriu en el lloc on les escriptures són signades pels atorgants de l'acte jurídic corresponent, i afegeix la clàusula «qui hoc translatum feci scribi ... et firmo et laudo»; la darrera clàusula es repeteix en la signatura del sotsdiaca Joan. Però el document és «traslladat», és a dir, copiat, amb la mateixa data, pel levita Arnau, un efectiu de la catedral.²²

En aquest punt, s'insinua una certa ambigüitat en la naturalesa jurídica del document. Ja hem vist que Pere de Mata, el compilador de les escriptures que hi són regestades, l'anomena «translatum» i «capud breve», sense que sigui ni una cosa ni l'altra. Per la seva banda, el levita Arnau es presenta com «qui hoc translatum feci». No és un trasllat o còpia d'escriptures antigues, sinó un trasllat de registres d'escriptures. Es pot considerar que el levita Arnau cauciona notarialment els registres? Tan Pere de Mata com el levita Arnau insisteixen una i altra vegada, fins a sis, en les «ancianas» i «veteres cartas» d'on extreuen les dades que reporta el document. Des del punt de vista jurídic, el document no és res sense el rerefons de les escriptures antigues que Pere de Mata reuneix i el levita Arnau d'alguna manera cauciona. La importància donada a les escriptures antigues és el que explica la cura amb què Pere de Mata les busca i les regista de forma exemplar.²³ I si avui pot sobtar que en el document hi apareguin esmentats béns que no tenen el suport de cap escriptura, cal no oblidar que aleshores el dret oral encara tenia tanta o més força que el dret escrit: n'hi havia prou amb l'aportació de testimonis fefaents (els «probi homines») per a garantir en judici un determinat dret o per donar validesa a un fet de naturalesa i conseqüències jurídiques. En una paraula, el pergami 446 de l'ACG és una col·lecció de registres d'escriptures antigues referents als béns de l'església de Viladasens, feta fer pel capellà de la parròquia i finalment acceptada, caucionada i redactada l'any 1184 per un canonge de la catedral. El document és més un instrument de control de naturalesa privada, que no pas una peça que pugui tenir la consideració d'un capbreu o de qualsevol altre tipus de document amb força jurídica.

I això explicaria que el document s'hagi conservat a l'ACG. Altrament s'hauria perdut, com s'han perdut, ai las, els documents que hi són regestats i que l'any 1184 el capellà de Viladasens podia extractar, perquè encara eren a disposició de la parròquia. Els canonges el van guardar i el van tornar a posar sobre la taula el 1210, quan Arnau de Llerç, els seus hereus o els seus marmessors es van veure obligats a renunciar a les injustícies i exaccions comeses. Al capdavant, el document s'havia redactat amb aquesta intenció. No per

22. Cf. infra, nota 403.

23. El lector haurà pogut constatar que en els registres 2, 16 i 45, quan Pere de Mata transcriu els noms dels testimonis de l'acte de donació, s'adona que falta un nom: «... et alius/m qui non pariet in illa/anciana carta». Que pogués adonar-se de la falta, indica que havia tingut a les mans escriptures antigues amb senyals d'una subscripció mutilada. És un detall que pesa a favor de l'autenticitat dels registres i del document. Cf. també regest 1.

adduir-lo en judici, sinó perquè obrés els efectes corresponents quan Arnau de Llerç es trobés davant les darreries de l'home: mort, judici, infern i glòria. Deixarem constància una altra vegada de l'instint i de la força de conservació —documental en aquest cas— de l'Església.

Església i parròquia

La conservació dels registres que avui es publiquen és un fet excepcional per motius diversos.²⁴ D'antuvi replanteja algunes qüestions i dóna pistes per a entendre el procés de la parroquialització al bisbat de Girona.

Per començar, repudem simptomàtica la distància cronològica entre la primera notícia d'una «domus Sancti Vincencii» (915) i la consagració de l'església de Viladasens (devers 1030). Si la nostra cronologia és correcta, els 21 registres anteriors a 1030 (1-3, 5-6, 11-12, 14-15, 17, 21-22, 31-32, 36-37, 39, 43, 45-46), en els quals es recullen donacions a Sant Vicenç de Viladasens, obliguen a admetre que hi hauria hagut una església, anterior de poc o de molt a l'any 915, a partir dels primers temps carolingis, entre 785 i 915, si no perdurava d'abans. Malhauradament, ni sobre una existència de l'església anterior al 915 ni sobre una continuïtat hipotètica des dels temps visigòtics avui no podem saber res de cert.²⁵ En tot cas, es verifica una vegada més el principi que l'existència d'una església és sempre anterior a la seva consagració i constitució en parròquia.²⁶

El fet que no s'hagi transmès l'acta de consagració de l'església de Viladasens impedeix de saber si la parròquia es constituï per subdivisió d'una més antiga i més gran, per agregació (que, per començar, hauria hagut d'ésser del veïnat de la Móra), o per colonització directa d'un territori pràcticament deshabitat. En el cas de Viladasens, l'existència de Sant Vicenç als moments inicials del segle X obliga a preguntar-se de qui fou la iniciativa de construir la «domus Sancti Vincencii», o de reviscolar-la, si és que ja existia abans.

La pregunta no es pot contestar directament, però de forma indirecta és possible obtenir alguna informació. La consagració de l'església s'esdevé devers el 1030, i val la pena remarcar que el bisbe consagra i organitza la parròquia, no obstant que l'església era propietat d'un senyor laic. Efectivament, com hem vist, fins al cap de vint anys, pel cap baix, la comtessa Ermessenda no res-

24. Però cf. *infra*, nota 32.

25. Escau, però, de citar el que deia J. M. MARQUÈS, *o. c.*, p. 45: «Es pot assegurar que la majoria d'esglésies dedicades a sants que reberen culte en època visigòtica, o bé perduraren des d'abans de la invasió àrab, o bé foren fundades a finals del segle VIII i principis del IX pels hispans que tornaren al seu territori d'origen en aquells anys».

26. Tal com oportunament havia determinat un concili peninsular: «Hoc tantum unusquisque episcoporum meminerit ut non prius dedicet ecclesiam aut basilicam nisi antea dotem basilicae et obsequium ipsius per donationem chartulae confirmatum accipiat»: Concili de Braga, any 572, PL 84, 572, n. V.

tituirà l'església de Sant Vicenç de Viladasens a la Canonja de Santa Maria i al bisbe de Girona. La restitució fou un efecte (el darrer, jurídicament parlant) de la parroquialització de Viladasens? Val més acceptar el fet evident que la parroquialització es feia amb independència de la titularitat jurídica de l'església parroquial.²⁷ Pel que fa a l'església de Sant Vicenç de Viladasens, els indicis documentals que hem assenyalat fins ara juguen a favor d'una iniciativa laica, potser directament comtal, en la seva construcció o en el seu reviscolament a partir de l'entrada dels francs a Girona. La parroquialització s'esdevindria un segle —ben gras— més tard i, finalment, en el marc de la reforma gregoriana, l'església seria restituïda o simplement lliurada al bisbe i a la Canonja.

Un tresor documental ocult

En el seu resum final, Pere de Mata anota 57 peces de terra entre camps i vinyes, i 3 cases. No fa recompte dels documents, sinó de les peces contingudes als diversos documents, de la propietat efectiva, que era el que Arnau de Llerç havia pertorbat. Trenta quatre escriptures són perfectament identificables segons el criteri de regest complet, amb el nom del/s donador/s, bé donat, eventualment afrontacions, data, signatures dels actors i dels testimonis, nom del notari o *scriptor*. Pere de Mata no esmenta amb el mateix detall l'escriptura d'unes altres tretze peces de terra, per raons no expressades al document; potser la urgència que per ventura en presidí la confecció no va permetre l'anàlisi detallada de les corresponents escriptures; o potser, més probablement, aquestes ja eren aleshores introbables. Tant el número de propietats efectives, entre peces de terra i cases (57), com el dels documents regestats (34), com el dels masos que articulen les diverses peces (26) el trobem elevat, atès que Viladasens és un nucli rural de dimensions modestes, aleshores i ara.²⁸ Es podria trobar una primera explicació fent la hipòtesi que les peces donades serien petites, però aquesta explicació té l'inconvenient que només serveix per aplacar dubtes subjectius hodierns i no aporta cap solució objectiva. Valdrà més examinar de prop, i ho farem més endavant, la toponímia frondosa del document per veure què se'n pot deduir. Així i tot, el conjunt de peces contingudes als regests fets el 1184 fa una certa impressió. Sobretot si el cas de Viladasens havia d'ésser pres com una pauta indicativa per a entendre l'estructuració patrimonial d'una parròquia rural gironina d'aquell temps.

En tres dels documents regestats es fa esment de l'any de la dedicació de l'església (4, 16, 44), que se situa devers 1029-1030. Són molts anys, ja s'ha

27. Cf. P. IMBART DE LA TOUR, *Les paroisses rurales du IVe au XIe siècle*, París 1900, 175-345.

28. I atès també que en el document hi puguin haver estat regestades escriptures de propietat de Santa Maria: «Et aduc accipit kapellanus et acceperunt antecessores sui decimas et primicias de omni feuo ubicumque sit Sancte Marie ...».

dit, després del 915, data del regest més antic que documenta la «domus Sancti Vincencii». Aquesta, doncs, es pot suposar existent ja a finals del segle IX, certament en condicions precàries, perquè durant el segle IX no manquen les expedicions punitives dels sarraïns contra el territori peninsular dels francs, i van afectar Girona i el seu territori circumdant: 828 (expedició d'Abderraman II contra Barcelona i Girona), 845-846 (setge de Girona), 860 (els homes del nord —normands, víkings— destrueixen Roses i Empúries). En tot cas, la raresa d'un document com el que publiquem també obliga a pensar en possible documentació semblant d'altres parròquies d'aquell temps, que haurà sucumbit.

Hi ha, doncs, un document del 1029 i sis del 1030, que s'han de relacionar amb la consagració de l'església.²⁹ És normal que en un moment tan significatiu i solemne es concentrin les donacions. La festa de la dedicació, assistint-hi diversos mitrats i altres jerarquies sacerdotals i monàstiques, era una avinentesa apta per a promoure actes pietosos. Erigir una parròquia, però, era obra lenta. Dels 34 regestos que publiquem, 21 porten data anterior al moment de la consagració de l'església; només 13 registren donacions posteriors. Si l'església parroquial fou consagrada el 1030, com fan pensar els regestos del novembre d'aquell any, cal ponderar que la primera donació regestada és del 915, és a dir, de 115 anys abans. De fet, no hi ha manera de saber si la dedicació del 1030 era la primera o si havia estat motivada per la renovació del temple, i aleshores caldria comptar amb una consagració anterior, que no hauria deixat cap rastre documental; només això faria plausible pensar en una eventual continuïtat antiga de l'església.

Problemes de cronologia

La major part dels regestos continguts al pergamí 446 de l'ACG són datats pels rei de França (1-9, 11-12, 14-15, 17, 19, 21-22, 29-36, 38, 40-47); alguns no porten data (10, 13, 16, 18, 38); alguns, encara, són notícies molt escarides, també sense data, sobre peces de terra esmentades en el pergamí perquè el 1184 ningú no discuteix que pertanyen a la parròquia (20, 23-28, 38, 40). En els n. 4, 16 i 44 es diu que la donació fou feta en el moment de la dedicació de l'església, dades puntuals que permeten precisar-ne el moment. No hi ha cap més element cronològic paral·lel: ni anys de l'Encarnació, ni indiccions, ni anys de l'Era. En canvi, en l'escatocol Pere de Mata data per l'Encarnació, seguint estrictament les indicacions que acabava de donar el concili de Tarragona de 1180, en el sentit d'abandonar la datació pels anys

29. D'aquest moment i del bisbat de Girona només és coneguda l'acta de consagració de l'església de Sant Silvestre del vilar Renoal o de Vilamala, avui la Valleta, a Llançà: ORDEIG, II-1, n. 149, p. 52-54; MARTÍ, 198. La fórmula de la dotalia és la mateixa que la de les esglésies de Fitor, el Coll, el Bac, Vallcanera i Vallmala.

dels reis francs i substituir-la pels anys de l'Encarnació en els documents públics.³⁰

La cronologia d'una gran part dels regestos datats pel rei de França no ofereix dificultats insalvables: Respectant l'ordre dels regests tal com vénen en la transcripció de més amunt, es tracta dels regests datats pels anys dels reis Robert (3-6, 8-9, 19, 37, 41, 44, 46), Felip (7), Lotari (11, 15, 32, 39), Lluís, fill de Lotari (14, 43), Enric (30, 34, 42), Hug (31, 36, 45), Lluís el Jove (47). Els regests 1-2, 12, 17 i 21-22 són datats pels anys del rei «Karolus, filius Ludouici». Els regests 29 i 33 són datats pels anys del rei Lluís, sense cap especificació. Només aquests vuit, doncs, presentarien en línia de principi algunes dificultats, tanmateix del tot salvables. No hem detectat ni un sol element objectiu que imposi una revisió del sistema cronològic aplicat en els dos volums publicats de *Catalunya Carolíngia* que recullen els actes dels comtats de Girona, Besalú, Empúries i Peralada.

Prosopografia

Però ha semblat oportú provar de confirmar aquell sistema cronològic de manera indirecta, escorcollant amb atenció i cautela l'índex de topònims i antropònims d'aquells volums i d'altres col·leccions documentals gironines publicades. Creiem que mitjançant aquest estudi a la menuda ha estat possible d'arribar a la identificació segura, en alguns casos, i probablement segura, en d'altres, d'una part dels personatges que apareixen en els regestos que publiquem, fins i tot d'alguns dels personatges que apareixen en els regests de cronologia dubtosa, car molts d'ells també apareixen en la documentació dels volums de *Catalunya Carolíngia* referents al bisbat de Girona i en altres sèries documentals, editades o inèdites, del mateix bisbat. Cal dir, tanmateix, que no tots els personatges dels regestos de Viladasens del segle X s'hi troben documentats. És constataria, una vegada més, el forat negre recurrent en documentació catalana antiga. Per als regestos de documents posteriors al segle X, hem utilitzat la *Col·lecció Diplomàtica de la Seu de Girona* de Ramon Martí, l'edició de Josep Maria Marquès del *Cartoral de Carlemany* i el catàleg en curs dels pergamins de la Catedral de Girona dels segles IX-XII.

Som conscients que un projecte de recerca prosopogràfica en documentació altmedieval és arriscat, a causa de la pobresa d'elements d'identificació disponibles. En el cas dels regestos que avui es publiquen la pobresa és accentuada pel fet que el seu compilador sol donar el nom dels personatges que intervenen en cada acte, ometent llur estat, ofici, qualitat o dignitat (laic, clergue, prevere, canonge, ardiaca, jutge, etc); tals característiques només es consignen molt de tant en tant. Tampoc no podem saber, naturalment, en quina propor-

30. Cf. Cfr Anscari MUNDÓ, *El Concili de Tarragona de 1180: dels anys dels reis francs als de l'Encarnació*, dins «AST», 67/1 (1994), XXIII-XLIII.

ció els estats i qualitats dels personatges van ésser —o no— consignats en els originals. Per tal d'obviar els perills que sotgen una recerca tan girella, hem reduït a molt pocs anys (un màxim de deu per dalt o per baix) el període d'actualitat concedit als personatges dels nostres registres que creiem que es poden identificar amb homònims que també són actius els mateixos anys als volums de *Catalunya Carolíngia*, del *Cartoral de Carlemany* i en d'altres fonts documentals. Fem constar com a hàpax les referències dels registres a personatges que no hem sabut trobar documentats enlloc més.

Val a dir que ens ha esperonat a prosseguir una tasca ambíguament reditícia el fet que partíem d'alguna dada ferma. Per començar, el personatge que redacta el perg. 466 de l'ACG, Pere de Mata, també és documentat al *Cartoral de Carlemany*, com ja s'ha vist. En els registres 22 i 23 hi compareixen el prevere Adilà i uns altres clergues, tots altrament ja documentats entre 892 i 922, amb convergència temporal clara amb els registres. Algun personatge, com és ara el Ramon de Puig Enric del registre 11, és possiblement documentat al *Cartoral de Carlemany* o en altres sèries, com es fa notar oportunament en les notes de l'apèndix I. No hem pas trobat pocs testimonis que surten als nostres registres i que paral·lelament també són documentats en altres transaccions relatives a béns de les engires de Viladasens. I si no ha estat possible identificar tots i cadascun dels *scriptores* consignats als registres, creiem que alguns, com és ara el *Guitardus* del registre 37, són casos en els quals la identificació és del tot viable.

Hom podrà objectar que en les identificacions proposades és molt elevat el nombre del personal clerical, com a conseqüència del fet que la major part de la documentació carolíngia i postcarolíngia gironina és eclesiàstica, i això representa una limitació seriosa. *Rebus sic stantibus*, l'estudi dels registres de Viladasens ens porta a enfocar el problema des d'un altre punt de vista. Vet aquí un conjunt notable de documentació altmedieval originada en medi rural en un temps on les condicions de la vida al camp eren més aviat allunyades d'una qualsevol *Aufklärung*. Qui sabia escriure durant els segles X i XI? Alguns clergues i alguns monjos. Qui feia de notari o de *scriptor*? Sempre o gairebé sempre un o altre clergue. La condició clerical de molts testimonis consta en els nostres registres. No creiem que hagi de sobtar la presència del clergat en les escriptures, tant a l'hora de redactar els actes com a l'hora de fer de testimonis. Una i altra cosa formaven part de la garantia jurídica que envoltava el fet de consignar per escrit les decisions preses. L'escrit era cosa de clergues.³¹

Finalment, pel que fa al valor de la troballa d'aquests trenta-quatre registres, val a dir que és una victòria —petita i relativa— sobre els hàbits de parsimònia que han tendit a imperar en el treball als arxius catalans. Trobar més referències documentals carolíngies, després d'haver estat buscades amb

31. Tesi clàssica, estudiada i matisada per Michel ZIMMERMANN, 113-135, que distingeix períodes cronològics, medis (rural, monàstic, urbà) i funcions (jutge, escriptor, notari).

afany i haver-se editat la col·lecció reputada completa dels documents d'aquell temps, té precedents honorables³² i és gairebé segur que tindrà continuïtats. Això és degut, d'una banda, al refinament progressiu dels mètodes d'anàlisi dels documents i, de l'altra, a l'exhumació progressiva de documents desconeguts fins avui i a l'anàlisi acurada dels fons arxivístics medievals i moderns on molta documentació antiga, ara perduda, fou regestada o almenys citada. En absència de regestació sistemàtica de tots els documents notariais i de totes les sèries de pergamins adormits en els arxius, no hauria de sobtar que de tant en tant es produeixin sorpreses.

Toponímia

Una altra adquisició específicament —i relativament— notable del pergamí 446 de l'ACG és el reguitzell de topònims que transmeten els regests. Fins ara es coneixien els topònims de la Móra, la Mata, el puig Ermeric i Llogaia. Caldrà afegir-hi:³³ Pererol (2, 37), Arnera (3), coll de Valls (3), Serra (4), Fosses (5), Bruguero (7, 45), prat de Mata (7), el Puig (8), Joncher (9, 23, 33), Puig de Sant Feliu (10), Romaguera (11), Pujals (12), Costa de Mata (29, 39), Isoles (29), coll de Vilavenç (13), Puig Oriol (14, 19), vinya Balaschun (15), Costa Calenta (16), Vall (17), camp de Fams (18), Alibea (19), vilar de Sança (20), Vall calent (21), Salzes (22, 32), Comella (23, 32), Puig de Sant Feliu (25), Camperar (26), Vilardell de Mata (27, 35), Puntils (28), Contenta (29), Camp de Paul (30), Puig Enric (31), Clot de Cinyana (38), Rabassades-Rabascada (38, 43), Pujol (40), Croses de Cinyana (41), Serreta de Mata (45). Una part important dels topònims dels regests del segle X són transcrits en català: Pererol, Serra, Fosses, prat de Mata, Jonquer, Romaguera, Pujals, Costa de Mata, Oriol, Balaschun. Queda el dubte si tal transcripció és del regestador del darrer quart del segle XII o del document original.

Ara bé, tots aquests topònims es vinculen amb indrets de Viladasens? No se'n pot dubtar de Pererol, lloc documentat el 916 entre el veïnat de la Móra

32. Cf. Ignasi J. BAIGES ET ALII, *Els pergamins de l'Arxiu Comtal de Barcelona, de Ramon Berenguer II a Ramon Berenguer IV. Volum I*, Barcelona, Fundació Noguera 2010 (Col·lecció Diplomataris, 48), 69-70, on els autors informen que cinquanta-vuit documents anteriors al 1076 havien estat datats com de l'època de Ramon Berenguer II (1076-1082) i successors, quan de fet eren anteriors, i entre aquests cinquanta-vuit n'hi ha catorze del segle X. Per sort, aquests catorze documents podran ésser inclosos en els volums de *Catalunya Carolíngia* dedicats al comtat de Barcelona. Per als altres que han sortit i sortiran un dia referents als comtats de Pallars, Ribagorça, Osona, Manresa, Girona, Empúries, Peralada, Besalú, Rosselló, Conflent, Vallespir i Fenollet, caldrà preveure alguna forma d'apèndix als volums ja editats de *Catalunya Carolíngia* referents a aquells comtats.

33. En endavant numerem els regests segons llur ordre cronològic, és a dir, tal com vénen en l'Apèndix I.

i l'església de Sant Vicenç.³⁴ El lloc d'Arnera i el coll de Valls on és situat afronten amb la carretera que divideix el comtat d'Empúries del de Girona,³⁵ i això ubicaria aquest indret relativament a prop del nucli parroquial de Viladasens.³⁶ El Bruguerol i Prat de Mata, llocs que sembla que no es poden desvincular, orbiten entorn de l'indret de Mata, veí de Viladasens i prou documentat.³⁷ El topònim Puig a seques i altres puigs esmentats (de Sant Feliu, el puig Enric i el de Sant Pere) no es deixen identificar amb precisió i romanen dubtosos.³⁸ Possiblement el topònim Jonquer i certament el seu diminutiu Jonquerol són de Viladasens.³⁹ De Romaguera, Pujals, Costa de Mata, Isoles i Vilavenç cap notícia per ara. Pel que fa al topònim puig Oriol, l'identificaríem amb l'homònim actual, aquella elevació que partint del pla de Bàscara puja cap a Orriols a partir del mas Espolla, de Bàscara, i sobrepassa el mas Gustà. Per cert, a l'altre cantó del Puig Oriol, vers el sud, hi ha el paratge conegut encara avui com el Bruguerar i la Bruguera.⁴⁰ Llogaia és lloc veí de Fellines i, per tant, no molt allunyat de Viladasens.⁴¹ Per això mateix és probable que Balascun sigui també de la rodalia de Llogaia-Viladasens.⁴² El vilar de Sança, en canvi, és probable que s'hagi de situar prop d'Orriols.⁴³ Vilardell de Mata no dubtaríem a identificar-lo amb el veïnat de Mata actual. El Clot de Cinyana i Croses de Cinyana, que segurament és el mateix topònim,⁴⁴ han de designar un indret relacionat amb la riera del mateix nom o Cinyanella, al sud de Viladasens. Serreta de Mata pot designar l'elevació que del veïnat actual de la Mata va cap a les Roques Pelades en direcció nord-est. Costa Calenta el rela-

34. Cf. *infra*, n. 2 i nota 56.

35. Cf. *infra*, n. 3 i notes 72 i 73.

36. Jordi BOLÒS i Víctor HURTADO, en *Atlas del comtat de Girona (785-993)*, Barcelona, Rafael Dalmau, editor 2000, no integren el lloc de Viladasens en els seus mapes, pel que hem dit més amunt, p. 610. Amb tot, coneixen i situen el topònim Palau Arner —que reputen «un palau de l'alta edat mitjana potser colgat per la sorra, com el poble de Sidillà», p. 67— en el sector de Cervià, és a dir, prop de Viladasens.

37. CC 295. Cf. *infra*, n. 7 i notes 110 i 111.

38. Cf. *infra*, n. 8 i nota 118. Prop de la Móra, una mica al nord-est, hi ha avui encara el mas Puig.

39. CC 106. El topònim «Jonquerols» també existeix a Orriols. Cf. Carles BOSCH PARER – Antoni EGEA CODINA, *L'antic municipi d'Orriols*, Girona 2007, 19.

40. Potser caldria afinar i/o comprovar *in situ* si el «collell o la Bruguera del mas Espolla» de Bàscara (BOSCH-EGEA, *ib.*) és el pas cap a l'indret de «la Bruguera» que hi ha al sud del Puig Oriol o si és una altra «Bruguera».

41. CC 106. Cf. *supra*, nota 8.

42. «Balascun» remet al topònim «Balaschone», nom de molí que figura en l'afrontació dels dominis de Sant Pere de Roda d'un document del 974, MH 903. Cf. Joan COROMINES, *Onomasticon Cataloniae*, II, 399-400.

43. Encara avui, abans d'arribar a Orriols i arran de la carretera Nacional II, hi ha «ca la Sausa», pronunciat «Sauça». El nom original, en llatí escrit «Santia» (= Sança), ha pogut evolucionar per la confusió paleogràfica habitual entre les lletres «u» i «n»?

44. Es confirmaria així en un topònim de Viladasens la teoria de Joan Coromines, segons el qual el mot «cros» designa el mateix que el mot «clot»: cf. *Diccionari Etimològic i Complementari de la Llengua Catalana*, IV, 646-647; *Onomasticon Cataloniae*, III, 389.

cionariem amb l'indret de Costa Caula, encara avui assenyalat com a topònim del sud d'Orriols,⁴⁵ i aleshores el topònim «Vall calent» podria ésser-ne complementari. Camp de Paul podria haver-se transformat en el topònim actual Sant Pol o Campots, sobre el poble d'Orriols, direcció nord-est.⁴⁶ Rabassades-Rabascada són topònims de Bàscara i Calabuig.⁴⁷ Els topònims Bragalades, Vall, Camp de Fams, Alibea, Salzes, Comella, Puig de Sant Feliu, Camperar, Puntils, Contenta, i Pujol ara com ara no es deixen identificar.

A part, doncs, aquest punt negatiu, sembla clar que s'imposen tres conclusions:

a) L'abundància i la varietat de topònims del conjunt dels registres és una dada que pledeja a favor de llur autenticitat, almenys en el sentit que no és tan fàcil com això manipular topònims precisos quan el testimoni oral i, per tant, la memòria són elements decisius de la vida jurídica. En unes circumstàncies de polèmica i discussió de drets de propietat sobre béns seents en indrets de toponímia fàcilment identificable per un grup humà concret, tindria sentit pràctic falsejar una quarantena de documents?

b) Els topònims que s'han deixat identificar, amb cotes d'aproximació més o menys altes, indiquen amb una certa coherència que els béns esmentats en els registres no s'escampen fora de l'àrea dels actuals municipis de Viladasens i Bàscara. Les cinquanta-set peces de terra havien d'ésser més aviat petites.

c) Finalment el conjunt de tots els topònims, identificats o no, suggereixen una ocupació intensa de l'espai agrari entorn de Viladasens i una demografia si no molt alta no pas baixa.

«Ratio editionis» dels registres per ordre cronològic

Publicat més amunt el text del perg. 446 de l'ACG, ara, omès el preàmbul, cada registre és publicat per ordre cronològic. En nota se cita documentació coneguda sobre els personatges que surten als registres. No tots, ni de bon tros, no han pogut ésser documentats. D'alguns se'n pot documentar la nissaga, no l'individu concret que apareix en el document. Creiem que les identifications segures, les probables i les indirectes en el cas de la nissaga contribueixen a dissipar qualsevol dubte sobre l'autenticitat dels registres. Tals identifications han estat en algun cas del tot oportunes per a apuntalar la cronologia que presentem.

45. BOSCH-EGEA, *o. c.*, 19.

46. *Ib.*

47. Cf. Carles BOSCH PARER – Antoni EGEA CODINA, *Mil anys de domini episcopal a Bàscara (817-1845)*, Girona 2002, 29; Carles BOSCH PARER – Antoni EGEA CODINA, *L'antic municipi de Calabuig*, Girona 2007, 20.

APÈNDIX I

Transcripció dels regests del pergami 446 de l'ACG, Pergamins s. IX-XII, segons l'ordre cronològic, amb notes prosopogràfiques.

1

915 febrer 26-27

ACG, perg. 446/17

Elderic dóna una terra a l'església de Sant Vicenç de Viladasens.

O. Perdut.

α.* Regest del 15 de febrer del 1184: ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 446/17.

... Alia est in eodem loco uersus occidentem, et ista fuit data de manu condam Elderico.⁴⁸

Facta fuit carta ista donacione IIII kalendas marcii anno XVIII R. Karolo rege, filium Ledouici.⁴⁹

48. És possible que es tracti del prevere Elderic, que el novembre del 908 assisteix a l'entronització del bisbe Guigó i en signa l'acta, ACG, perg. 10bis, CatCar V-I, n. 127, p. 146-148.

49. Els sis primers documents són datats pels anys del rei Carles, fill de Lluís, des de l'any 18 del regnat (doc. 1) fins a l'any 30 (doc. 6). Durant el segle IX només Carles II el Calb, fill de Lluís el Piadós, va regnar més de trenta anys (840-877). El segle X no hi ha cap rei Carles, fill de Lluís, que hagi regnat més de vint-i-cinc anys, fora de Carles III el Simple, fill de Lluís el Quec: comparteix el regne amb Odó el 896, és rei solitari a partir del 898 i és deposat el 922 pel duc Robert, germà del rei Odó; encara que Carles va desfer Robert al camp de batalla el 923, ja no va recuperar el reialme; perseguit i empresonat, morí el 929. Segons la cronologia adoptada, Savogus, redactor del document original, encara el considerava rei efectiu i, per tant, era legitimista. El regnat de Carles III s'inicià amb la voluntat de restaurar la sobirania carolíngia i fer-la sentir a les terres de l'antiga Gòtia. Sobre les circumstàncies històriques del canvi i la seva significació i influència, cf. ABADAL, *El domini carolíngi a Catalunya*, 249-261.

Firmata fuit ab isto donatore nomine Elderico et firmare rogauit istis testibus nomine Salomone⁵⁰ et Daniele⁵¹ et Modario⁵² et Durabile.⁵³

Sauogus,⁵⁴ leuita, qui fuit scriptor die et anno quo supra.

2

916 abril 28

ACG, perg. 446/22

Adilà i Comparat, preveres, donen a Sant Vicenç de Viladasens el mas que ara té Pere de Viladasens, a l'indret anomenat Pererol.

O. Perdut.

α.* Regest del 15 de febrer del 1184: ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 446/22.

50. Hi ha un sacerdot o prevere de nom Salomó que el novembre del 892 és present als malls del bisbe contra Revell i Guadamir per terres, una sisena part d'una vinya de Bàscara i figures tallades, CatCar V-I, n. 80-82 i 86, p. 115-118 i 122-123.

51. Ultra ésser esmentat en el n. 2 vinent, nota 60, el desembre de l'any 911 el prevere Daniel és testimoni de la compra que fa el bisbe Guigó d'una vinya a la Bisbal, CatCar, V-I, n. 137, p. 157. És possible que sigui el testimoni jurat del mall del 6 de maig del 913 celebrat a Vilamacolum contra pretesos drets d'host del comte d'Empúries sobre els habitants del poble, CatCar V-I, n. 143, p. 161-162, i el testimoni que sis dies després signa la venda que fan els habitants de Vilamacolum de la meitat del poble a Guifré, CatCar V-I, n. 144, p. 162-164; i àdhuc el mateix individu que l'agost del 922 assisteix a la consagració de l'església de Fontcoberta, CatCar V-I, n. 183, p. 185-186, i el març del 924 és testimoni en una venda entre particulars, CatCar V-I, n. 192, p. 193.

52. Sota aquest nom, esment hàpax. Amb el nom *Modegarius* és conegut un canonge de Girona que el gener del 926 és testimoni en l'acte de donació que fa el canonge Olibà al monestir de la Grassa de la meitat d'un gran alou que té a Flaça i Mollet, CatCar V-I, n. 199, p. 196-199.

53. El seu nom apareix a l'acta del mall del 913 acabat de citar a la nota 51. També apareix en una afrontació de la dotàlia de l'església de Sant Quirze, a la vall d'Arbúcies, any 923, CatCar V-I, n. 189, p. 190-191. No és gens segur que es pugui identificar amb el Durables que el 8 d'abril del 928, amb altres tretze persones, venen al comte Sunyer de Barcelona-Girona unes vinyes a Castellar de la Selva per quaranta-sis sous, CatCar V-I, n. 211, p. 205-207. És menys probable encara la identificació amb el Durables que el juny del 932 és marmessor de la devota Àuria, amb altres, entre ells Comparat, CatCar V-I, n. 228, p. 218-219.

54. No altrament documentat per ara.

... Mansum Petri Villeasinorum, militis,⁵⁵ tenet in i loco qui uocatur Pererol.⁵⁶ Et ista terra fuit data et tradita de manu condam Adela,⁵⁷ presbiter, et Comparato,⁵⁸ presbitero.

Affrontat occidentis in uia que uenit de Mora⁵⁹ ad domum Sancti Vincencii.

Facta fuit ista donacione IIII kalendas maii anno XVIII R. Karolo rege, filium Ledouici.

Firmata fuit a supradictis donatoribus nomine Adela, presbitero, et Comparato, presbitero, et firmare rogauerunt istis testimoniis nomine Danielo,⁶⁰ presbitero, et

55. Personatge contemporani de l'escriptura del document, per ara no documentat. El llinatge, però, ho és. El juliol del 1181 un Joan de Viladasens signa com a testimoni en la venda que Arnau de Forn fa a Berenguer de Sitjar i a Bru Calvet d'un forn per 110 morabatins d'or: ACG, *Llibre Gran de la Sagristia Major*, fol. Lrb-va.

56. Esment hàpax.

57. Des del 13 de novembre del 892 fins al 1 de març del 913 apareix un «Adila, Adilane» que és dit successivament prevere i mandatari del bisbe Servusdei (anys 892-893: CatCar V-I, n. 80, p. 116; n. 81, p. 117; n. 82, p. 118; n. 84, p. 121; n. 86, p. 122-123), prevere i escriptor (any 900: CatCar V-II, n. 104, p. 135), prevere i jutge (any 903: CatCar V-II, n. 113, p. 139), prevere (any 908: CatCar V-II, n. 127, p. 147); finalment en el judici del 913 són esmentats un Adilà arxiprest i un Adilà canonge. No es coneix cap més Adilà gironí anterior ni posterior.

58. El 888 hi ha un canonge homònim, CatCar V-I, n. 66, p. 105. És testimoni amb el Daniel anterior al mall de Vilamacolum del 6 de maig de 913, CatCar V-I, n. 143, p. 161-162. Amb el darrer Durabile citat a la nota 53 és marmessor de la devota i difunta Àuria el juny del 932, CatCar V-I, n. 228, p. 218-219.

59. El lloc és citat més tard en la venda d'un alou situat a Sant Vicenç de Viladasens que fan els esposos Silví i Adalets, ja esmentats més amunt, el 26 de març del 1046, CC 106.

60. Cf. supra, nota 51.

Terdesindus,⁶¹ presbiter, et Deodatus,⁶² presbiter, et Faua⁶³ et Durabiles⁶⁴ et Chalapodio⁶⁵ et Codescalco⁶⁶ et Ennegod,⁶⁷ leuita, et Seruusdei,⁶⁸ subdiachonus.

Anadagillus,⁶⁹ presbiter, qui fuit rogatus ut scriberet et scripsit die et anno quo supra.

3

922 maig 22

ACG, perg. 446/1

Alaric, prevere, Usila, fembra, i Viader donen a l'església de Sant Vicenç de Viladasens una vinya a l'indret d'Arnera, al coll dels Valls, per remei d'ànima del difunt Maurici.

O. Perdut.

α.* Regest del 15 de febrer del 1184: ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 446/1.

61. És el prevere que signa els regests dels n. 7-10 següents. Probablement cal identificar-lo amb el qui fa de testimoni en una venda d'una vinya de la Bisbal al bisbe Guigó el 21 de gener del 916, CatCar V-I, n. 150, p. 166.

62. El 22 de novembre del 932 un prevere Deodat escriu el document amb el qual Eldric fa una donació al monestir de la Grassa i a l'església de Canelles d'una vinya i una peça de terra que té a Canelles mateix, CatCar V-I, n. 229, p. 219.

63. Amb el nom Fàfila és conegut un prevere de la catedral que el novembre del 888 fa de testimoni en l'acte pel qual el bisbe Teuter dona a Santa Maria i Sant Feliu de Girona diverses esglésies del pla de Girona, CatCar V-I, n. 65, p. 103-104. El març del 889 és al costat del bisbe Serfdeu, quan aquest s'ha de refugiar a Banyoles, CatCar V-I, n. 68 p. 106-108. L'abril del 893 fa de testimoni en l'escriptura del mall del bisbe contra Revell per possessions de Bàscara, CatCar V-I, n. 84, p. 120-122.

El nom Fauane apareix en una afrontació de la dotalia de la Bisbal, any 904, CatCar V-I, n. 115, p. 140-142.

64. Cfr supra, nota 53.

65. Personatge no documentat per ara.

66. Amb el nom *Godescalvus*, signa com a testimoni en l'acte de venda de la meitat del poble de Vilamacolum que els habitants fan a Guifré, CatCar V-I, n. 144, p. 162-164.

67. El març del 913 assisteix al mall en el qual l'abat de la Grassa reclama i obté la possessió de l'església de Sant Esteve de Canelles, CatCar V-I, n. 142, p. 159-160. No és improbable, però resta incert, si cal identificar-lo amb el personatge que a partir el 922 serà ardiaca de Girona: CatCar V-I, n. 183, 199, 222, 233-234, 248, p. 185-186, 196-199, 213-214, 222-225, 233-235.

68. Esment hàpax.

69. Amb el nom correcte, Adanagillus, assisteix l'any 908 a l'entronització del bisbe Guigó, CatCar V-I, n. 127, p. 146-148.

... Scilicet ego, iam dictus kapellanus,⁷⁰ abeo et teneo de istis alodiis supradictis vnam vineam cum terra in qua sedet, quam emi a Petro Bernardo,⁷¹ qui est in loco qui uocatur Arnera,⁷² ad collum de Uallibus.⁷³ Et ista terra fuit data et relicta Deo et Sancto Vincencio de manu Alaricho, presbitero,⁷⁴ et Vusila femina⁷⁵ et Uiatorio⁷⁶ pro anima Mauricii condam defuncti.⁷⁷

Et affrontat iam dicta terra a parte orientis in ipsa strata que diuidit inter Impuritanum et Ierundensem (*sic*), secundum cartam veterem et ancianam que fuit facta de ista terra et aduc (*sic*) est in ecclesia Sancti Vicencii.

Facta fuit carta ista donacionis uel tradicionis sub die XI kalendas iunii anno xxv regnante Karolo rege, filium Ledouici.

Firmata fuit a predictis donatoribus nomine Alaricus, presbiter, et Vusile, femine, et Viatorio, qui hanc donacionem uel uendicionem pariter fecerunt et firmauerunt et

70. En aquest regest cal distingir tres moments diferents: a) el present, any 1184, en el qual el capellà posseeix una vinya; b) el passat recent, quan la comprà a Pere Bernat; c) el passat remot, quan la vinya fou donada per Alaric, Usila i Viader a Sant Vicenç. Per informacions no precisades —pel tenor de les afrontacions o per altres documents no transmesos—, el capellà de Viladasens sabia que la seva vinya era la que havia estat donada per Alaric, Usila i Viader. El Pere Bernat venedor de la vinya podia ésser vell o ja mort en el moment de la redacció dels regests. La venda, altrament, sembla ésser una transmissió de propietat útil, no de domini. Fa pensar en aquest tipus de transmissió una transacció precedent, de l'abril del 1139, en la qual Pere Goltred, clergue, el seu nebot Pere Bernat, també clergue, el germà d'aquest, Guillem Bernat, i Pere Guillem, nebot també de Goltred, donen a la Canonja l'alou que tenen a Viladasens i al terme de Mata, amb el celler veí de l'església de Sant Vicenç, que en endavant tindran per la Seu a cens i tasca, CC 269. L'esment del celler porta a pensar que l'alou podria ésser terra de vinya. Com l'havien obtinguda els parents de Pere Goltred? La dita vinya havia estat objecte de transmissions diverses, sempre dins la clerecia?

71. L'operació de compra-venda és documentada el 24 de gener del 1182: ACG, perg. 429 (= CC 345). La vinya afrontava a orient amb l'alou del capellà Pere [de Mata]; a migdia, amb l'alou de sant Pere de Roda; a occident, amb el camí públic; a cerç, amb l'alou de Ramon Aduver. El preu de la venda fou de 80 sous barcelonesos. Arnau de Darnius, sacristà i paborde, lloà l'acte. Cal remarcar que tant el perg. 429 com CC 345 diuen que la vinya afrontava a occident amb la via pública, no a orient, com es llegeix en el regest de Pere de Mata. O hi ha hagut canvis en la forma termenada de la propietat —i per això Pere de Mata s'estudiria a fer constar l'afrontació de l'«anciana carta»— o error en el regest.

72. El topònim no és documentat, encara que cal tenir en compte que l'Arner és un torrent del sud-oest de Viladasens. Arnera és el nom d'un riu afluent de la Muga, que discorre pel terme de Maçanet de Cabrenys, documentat el 951 en un acte del comte Guifré de Besalú, CatCat V-I, n. 296, p. 276. En un precepte del rei Lotari del 9 de juliol del 981 a favor del monestir de Sant Genís de Fontanes és esmentat un alou a *Arrenaria*, indret del comtat de Besalú, CatCar II-I, p. 210-213; CatCar V-II, n. 472, p. 430, per ara no identificat amb certesa.

73. Esment hàpax.

74. Un «Alaricus presbiter» és documentat el 908 en l'acta d'entronització del bisbe Guigó, CatCar V-I, n. 127, p. 148; un altre, més tardà (any 959: CatCar V-II, n. 335, p. 304), no entra en la cronologia de cap rei Carles.

75. Esment hàpax.

76. Esment hàpax.

77. Esment hàpax.

istis testibus firmare rogauerunt nomine Adila⁷⁸ et Sunifredo⁷⁹ et Enegod,⁸⁰ leuita, et Fredarius,⁸¹ subdiachonus, qui iamdictam cartam firmauerunt.

Et Sauogus,⁸² presbiter, qui fuit rogatus ut scriberet et scripsit et die et anno quod supra.⁸³

4

925 juliol 5

ACG, perg. 446/12

Salomó i la seva esposa Àuria donen una terra a Sant Vicenç de Viladasens, a l'indret de Serra.

O. Perdut.

α.* Regest del 15 de febrer del 1184: ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 446/12.

78. Cfr supra, nota 57.

79. És conegut un Sunifred, arxilevita, actiu el 907 i els anys 921-922: CarCar V-I, n. 127, p. 147; n. 171, p. 177; n. 183, p. 186. I un altre Sunifred, levita, actiu el febrer del 921: CarCar V-I, n. 171, p. 177; n. 172, p. 178. Aquest podria ésser el subdiaca del 916: CatCar V-I, n. 150, p. 166.

80. L'any 921 és documentat un «Ennego presbiter», justament al costat del Seniofred de la nota anterior: CatCar V-I, n. 172, p. 178. Podria ésser el mateix que l'any 908 signava l'acta d'entronització del bisbe Guigó: CatCar V-I, n. 127, p. 148. A partir de l'agost del 922 és arxilevita: CarCat V-I, n. 183, p. 186; CarCat V-I, n. 199, p. 199 (any 926); CarCat V-I, n. 233, p. 223 (any 934); CarCat V-I, n. 234, p. 225 (any 935); CarCat V-I, n. 240, p. 229 (any 936); CarCat V-I, n. 248, p. 235 (any 939).

81. No és conegut cap Fredari sotsdiaca en la documentació del segon decenni del segle X a Girona. En canvi, el març del 913 apareix un Fredari en la llista de canonges que assisteixen al mall celebrat a Santa Maria de Girona, CarCar V-I, n. 142, p. 812-913. Un «Fredario siue Revello» assisteix el desembre del 892 a un judici en el qual l'anterior Adilà actuava com a mandatari del bisbe Servusdei: CarCat V-I, n. 82, p. 118. Revell apareix en altres actes semblants del mateix període, al costat d'Adilà: CarCat V-I, n. 80, p. 116 (any 892); n. 81, p. 117 (any 892); n. 84, p. 121 (any 893); n. 86, p. 122-123 (any 893), però en aquests altres documents no és dit «siue Fredario», de manera que no es pot assegurar la seva identitat amb el «Fredario siue Revello». El Fredari del regest també es podria posar en relació amb el «Fredarius presbiter» documentat l'any 921 en els judicis celebrats a Besalú contra uns particulars que havien usurpat al fredar terres i cases a Bàscara i Cassinyola: CarCat V-I, n. 171, p. 178, i n. 172, p. 179.

82. Cfr supra, nota 54.

83. Alaric, el donador, és prevere. Adilà, Sonifred, Ennegó i Fredari són clergues, amb convergència temporal documentada clara: Adilà 892-913, Sonifred 907-922, Ennegó 913-922, i un o altre dels possibles Fedaris 913-921. El fet de no conèixer, per ara, cap Adilà gironí anterior al darrer decenni del segle IX (cf. supra, nota 57), obliga a descartar rodonament l'opció de Carles el Calb i a situar el document en el regnat de Carles III el Simple. Seguint CatCar V, prenem com a punt de partida del regnat de Carles III el 3 de gener del 898, data de la mort del seu predecessor, el rei Odó, i datem en conseqüència.

... Alia terra est in loco qui uocatur Serra,⁸⁴ et ista fuit data et relicta a Salomone⁸⁵ uxoriq[ue] sue Auria.⁸⁶

Facta fuit carta donacione III nonas ivlii anno xxviii regnante Charolo rege, filium Ledouici.

Firmata fuit a supradictis datoribus nomine Salomone et Auria, et firmare rogaue-
runt istis testibus nomine Feriolo⁸⁷ et Fredario⁸⁸ et Rago.⁸⁹

Sauogus,⁹⁰ presbiter, qui fuit rogatus ut scriberet et scripsit die et anno quo supra.

5

926 març 26

ACG, perg. 446/2

Joan i Castellana, esposos, donen una terra anomenada Fosses a l'església de Sant Vicenç de Viladasens.

O. Perdut.

α.* Regest del 15 de febrer del 1184: ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 446/2.

... Mansum P. Martino Uillauencio⁹¹ tenet in iiii locis. Primum in loco qui uoca-
tur Fosses,⁹² et ista terra fuit data et relicta a Iohanne⁹³ et vxori sua Kastellana,⁹⁴
secundum cartam que fuit facta ista donacione sub die vii kalendas aprilis anno xxvi-
iii regnante Karolo rege, filium Ledouici.⁹⁵

84. En el període només és esmentat un topònim *Serra* a les Preses, CatCar V-I, n. 200, p. 200.

85. Per al període, probable esment hàpax. Cf. supra, nota 50.

86. No es pot identificar amb la devota Àuria, els marmessors de la qual —alguns d'ells esmentat supra— executen el seu testament el 932, CatCar V-I, n. 228, p. 218-219, perquè en aquest darrer document sembla que el seu marit és un tal Guilarà.

87. Per al temps del document és esmentat un sacerdot o prevere Ferriol, CatCar V-I, n. 63, 80, 199, p. 101-102, 115-116, 196-199.

88. Cf. supra, nota 81.

89. Esment hàpax.

90. Cf. supra, nota 54.

91. Esment hàpax.

92. Hi ha una referència al topònim en un testament del 15 d'octubre del 1153, en aquest cas situat a Sant Marçal de Quarentella: CC 291.

93. Per falta d'indícis suficients no sembla possible identificar-lo amb el «Iohannes» que l'any 913 fa de testimoni en l'acte de jurament de trenta-dos testimonis, veïns de Vilamacolum, segons els quals el comte d'Empúries no té drets sobre la vila: CarCat V-I, n. 143, p. 162. Ni tampoc el que apareix el 904 en l'acta de consagració de l'església de Sant Pere de Camprodon, CarCat V-I, n. 116, p. 143.

94. No es troba documentada.

95. Dataríem el document pels anys del rei Carles III el Simple: 26 de març del 926. Cal fer notar altra vegada que el redactor del document mantenia la vigència del regnat de Carles, a despit del seu destronament. Per tant, no era partidari del rei Odó.

Firmata fuit a Iohanne vxorique sue Kastelane et firmare rogauerunt istis testibus nomine Caretoso⁹⁶ et Stefredus,⁹⁷ subdiachonus, et alius qui non paret in illa carta que de hac donacione fuit facta.

Sauogus,⁹⁸ presbiter, qui de supradicta donacione rogatus fuit ut scriberet, et scripsit die et anno quo supra.

6

927 març 26

ACG, perg. 446/21

Gonta i la seva esposa Godegeva donen a Sant Vicenç de Viladasens dues terres a ponent del mas de Pere de Pera.

O. Perdut.

α.* Regest del 15 de febrer del 1184: ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 446/21.

... Mansum P. de Pera⁹⁹ tenet in II locis iusta suum mansum apud occidentem. Et iste terre fuerunt date et relicte condan de manu Gonta¹⁰⁰ nomine vxorique sue nomine Godegeua.¹⁰¹

Facta fuit carta istius donacionis uel tradicionis VII kalendas aprilis anno xxx R. rege Karolo, filium Ledouici.

Firmata fuit de istis donatoribus nomine Gonta et Gondegeua, vxor sua, et firmare rogauerunt istis testimoniis nomine Ferriolo¹⁰² et Salomone¹⁰³ et Suniario¹⁰⁴ et Fredario¹⁰⁵ et Zehoae¹⁰⁶ et Argila¹⁰⁷ et Guistrimiro.¹⁰⁸

Sauogus,¹⁰⁹ presbiter, qui fuit rogatus scriptor DIE anno quo supra.

96. No es troba documentat

97. No es troba documentat.

98. Cfr supra, nota 54.

99. Esment hàpax.

100. Amb el nom de Gontarius, apareix com a testimoni als documents del maig 913 referents a Vilamacolum, CatCar V-I, n. 143 i 144, p. 161-164.

101. Esment hàpax.

102. Cf. supra, nota 87.

103. Per aquests anys és conegut únicament un homònim propietari de vinya a Fontanet (la Bisbal), testimoni en una venda que Llop i Biada fan al bisbe Guigó d'una terra a Fontanet, CatCar V-I, n. 174-176, p. 180-183.

104. Aquest nom apareix el 30 d'octubre del 919 com a testimoni d'una venda que els esposos Formesèn i Sanló fan al bisbe, també a Fontanet, CatCar V-I, n. 163, p. 172.

105. Cf. supra, nota 81.

106. Esment hàpax.

107. És aventurat identificar-lo amb l'hàpax Àrgila, testimoni en una venda entre particulars de cases i terres de Llambilles el juny del 910, CatCar V-I, n. 130, p. 150-151.

108. En el període esmentat, hàpax.

109. Cf. supra, nota 54.

7

942 febrer 28

ACG, perg. 446/43

Salfred i la seva esposa Ago donen a Sant Vicenç de Viladasens dues peces de terra, una al Bruguerol, l'altra al prat de Mata.

O. Perdut.

α.* Regest del 15 de febrer del 1184: ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 446/43.

... Statim in ipso Brugerol¹¹⁰ aliqua, in alio loco qui uocatur Prato de Mata¹¹¹ aliam. Iste fuerunt date et tradite a Salfredo¹¹² vxorique sue Ago.¹¹³

Facta fuit carta istarum donacionum II kalendas marcii anno VI R. Ledouico rege, Leutarius rex filius eo.

Firmata fuit a supradictis donatoribus nomine Salfredo et Ago, et firmare rogaue-runt istis testibus nomine Tresericho¹¹⁴ et Rodegario¹¹⁵ et Fredario, presbitero.¹¹⁶

Terdesindus, presbiter,¹¹⁷ qui hoc scripsit die et anno quo supra.

8

958 febrer 24-25

ACG, perg. 446/32

Tonna dóna a Sant Vicenç de Viladasens una peça de terra situada al Puig.

O. Perdut.

110. Esment hàpax.

111. Esment hàpax del *Prat*. Primer esment, cronològicament parlant, de l'indret de Mata, integrat a la parròquia de Viladasens. Un establiment del març del 1157, CC 295, era la primera menció coneguda fins ara del lloc. Però cfr infra, n. 16 (a. 1004), n. 25 (a. 1030), n. 27, nota 286 (Vilardell de Mata, a. 1030), n. 32, nota 341 (a. 1110).

112. Esment hàpax.

113. En les afrontacions d'una venda feta el maig del 932 d'una vinya de Monells apareix el nom d'una «Agone femina», CatCar V-I, n. 227, p. 217-218.

114. No es troba documentat aquests anys.

115. Un prevere Rodegari assistirà a la consagració de l'església del castell de Finestres el 15 d'octubre del 947, CatCar V-I, n. 274, p. 252-254.

116. És improbable que es tracti del *Fredarius* esmentat supra, nota 81. Per aquests anys no es troba documentat cap més prevere d'aquest nom.

117. Terdesind és grafia errada de Teudesind, o Todesèn. No es troba documentat cap Teudesind aquests anys, i creiem que no es pot identificar aquest prevere-notari amb el futur Teudesind, ardiaca i abat de Sant Feliu de Girona, actiu en temps del bisbe Gotmar i documentat des del maig del 948 al gener del 951: CatCar V-I, n. 276, p. 255-256; n. 285-287, p. 263-266; n. 291, p. 270-272. La raó fonamental és que el nostre *Terdesindus* continua exercint el seu ofici més endavant. Cf. infra, notes 123, 131, 141.

α.* Regest del 15 de febrer del 1184: ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 446/32.

... Alia est in locum quem uocatur Podium,¹¹⁸ et ista fuit data et relicta nomine Tonna.¹¹⁹

Facta fuit carta ista donacione vi kalendas marcii anno v R. Leutario rege, filium (sic) condam Ledouici.

Firmata fuit ab isto donatore nomine Tonna et firmare rogauit istis testibus nomine Ermomirus¹²⁰ et Recosindus¹²¹ et Giga.¹²²

Terdesindus, presbiter,¹²³ qui hoc scripsit die anno quo supra.

9

958 maig 17

ACG, perg. 446/15

Àrgela i la seva esposa Sindilo donen a Sant Vicenç de Viladasens dues peces de terra a l'indret de Jonquer.

O. Perdut.

α.* Regest del 15 de febrer del 1184: ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 446/15.

... Mansus G. Garriga¹²⁴ tenet in ii locis, scilicet in loco quem uocatur Ioncher,¹²⁵ et iste terre fuerunt date et relicte de manu Argela¹²⁶ et uxori sue Sindilo.¹²⁷

Facta fuit carta ista donacionum xvi kalendas jvnii anno vº Leutario R. rege filio condam Leouici.

118. Indret de mal identificar en documentació anterior al segle XI. Segons els regestos i altra documentació, a Viladasens no hi manquen puigs: Cfr infra, n. 10 (*podium Sancti Felicis*), n. 11 i n. 32 (*podio Enrici*); CC 106 (*pugo de Ermerico*), 310, 353 (*podium Sancti Petri*).

119. No es troba documentat.

120. No es troba documentat aquests anys.

121. L'agost del 959 un prevere Recosind és jutge en el mall públic celebrat a Empúries pel comte Gausfred, CatCar V-I, n. 335, p. 303-305.

122. No es troba documentat.

123. Cf. supra, nota 117.

124. Personatge del segle XII. El 21 de setembre del 1183 ell i la seva dona Maria defineixen i evacuen a Gaufred de Medinyà, cabiscol de la Seu, una casa situada a Sant Esteve de Riudellots de la Selva, a canvi de tres *squillatas* d'ordi i de mill: CC 349.

125. El lloc, ultra infra, n. 23 i 33, i amb la forma diminutiva «Goncherol», serà encara esmentat en una escriptura de compra-venda del març del 1046, CC 106.

126. Per aquests anys només és conegut un Àrgela, probablement clergue, que fa de testimoni en un establiment fet l'onze de febrer del 956 per l'abat de Sant Cugat del Vallès d'un bruguera situat al comtat de Girona, indret de Guardiola (la Bisbal?), CatCar V-I, n. 314, p. 287-288.

127. No es troba documentada.

Firmata fuit istis donatoribus nomine Argela et uxori sue Sindilo, femina, et firmare rogauerunt istis testimoniis nomine Adelio¹²⁸ et Guifredo¹²⁹ et Iorgus,¹³⁰ leuita.

Terdesindus, presbiter,¹³¹ qui fuit rogatus ut scriberet et scripsit die anno quo supra.

Cfr supra, n. 12

10

960 octubre 26

ACG, perg. 446/39

Julia i la seva esposa Barrilo donen una peça de terra a Sant Vicenç de Viladasens al puig de Sant Felu.

O. Perdut.

α.* Regest del 15 de febrer del 1184: ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 446/39.

... Mansum Guielmi Burdi¹³² tenet qui fuit condam in i loco qui uocatur Podium Sancti Felicis.¹³³ Et ista terra fuit data et relicta de condam Iuliano¹³⁴ vxorique sue Barrilo.¹³⁵

Facta fuit carta istius donacionis vii kalendas nouembris anno vi. R. Leutario rege, filio condam Ledouico.

128. No es troba documentat.

129. Per aquests anys només és documentat un prevere Guifred que el 16 d'octubre del 957, dia de la consagració de l'església de Sant Esteve de Banyoles, dóna al monestir dues mujades de vinya a Porqueres, CatCar V-I, n. 325, p. 295-297.

130. Només es troba documentat el 12 de febrer del 979 un prevere Iorio que compra peces de terra a la costa de «Lacione», CatCar V-I, n. 452, p. 408-409.

131. Cfr supra, nota 117.

132. Personatge del segle XII. El 27 d'octubre del 1172 Guillem Bord i Maria, esposos, empenyoren a Pere de Vilabella i a la seva esposa, Gincana, la meitat d'una vinya que tenen a Cassà, indret de Prat d'Esclat, a condició que, per l'altra meitat de la vinya, ja empenyorada, els paguin allò que Bernat de Llagostera rebrà pel mas que habita Pere de Caner: ADG, PA, Cassà de la Selva, n. 162 (2209).

133. Esment hàpax.

134. Esment hàpax.

135. Esment hàpax.

Firmata fuit ab istis donatoribus nomine Iulianus et Barrila, femina, et firmare rogauerunt istis testibus nomine Dardelio¹³⁶ et Petro¹³⁷ et Leotario¹³⁸ et Fredarius,¹³⁹ presbiter, et Seniofredus.¹⁴⁰

Terdesindus, presbiter,¹⁴¹ qui hoc scripsit die anno quo supra.

11

972 gener 20

ACG, perg. 446/11

Adroer i la seva esposa Igilo donen un peça de terra a Sant Vicenç de Viladasens a l'indret de Romaguera.

O. Perdut.

α.* Regest del 15 de febrer del 1184: ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 446/11.

... Mansum R. Podio Enrici¹⁴² tenet in III locis. Primum in loco [qui] uocatur Romegera,¹⁴³ et ista terra fuit data et relicta condam Adroario¹⁴⁴ et Igilo, femina,¹⁴⁵ propter animam de uiro suo nomine Giscafredi¹⁴⁶ condam defuncti.

Facta fuit carta ista donacione XIII kalendas februarii anno XVIII regnante Leutario rege, filium condam Ledouici.

136. Esment hàpax.

137. Per aquest període, només trobem un Pere *bonus homo* que apareix en el document citat infra, nota 139.

138. Esment hàpax.

139. Es podria tractar del prevere i *scriptor* Fredari, que redacta un document del comte d'Empúries, Gausfred, el 30 d'agost del 959, CatCar V-I, n. 335, p. 303-305.

140. Esmentat com a *bonus homo* en el document citat a la nota 139.

141. Cfr supra, nota 117.

142. Topònim no documentat fins ara a Viladasens. Al bisbat de Girona només hi ha documentat un *Puio Aniarico* a la vall de Mieres, CatCar V-II, n. 432, p. 380-382 (any 975). Cal preguntar-se, però, si no hi pot haver relació entre aquest *podium Enrici* i el *pugo de Ermerico*, ambdós de Viladasens, documentat el darrer l'any 1046 a CC 106.

Com antropònim, és lícit preguntar-se si el Ramon de Puig Enric del regest podria tenir quelcom a veure amb el Ramon de Puig a seques que l'any 1157 signarà com a testimoni en l'establiment que Ponç, clergue de la Seu, fa a Bonet i Saurina, esposos, d'una casa situada a Viladasens, CC 295.

143. Esment hàpax per Viladasens.

144. És improbable, no impossible, que es pugui identificar amb el testimoni homònim de la donació que el febrer del 975 Ariülf i Càndida fan a l'església de Santa Maria de Girona de l'alou que tenen a Sant Aniol de Finestres, CatCar V-II, n. 427, p. 377-378.

145. Per aquests anys, només hi ha documentada una Igilo de la qual l'onze de març de l'any 984 es diu que ella i els seus hereus tenen un planter a Puigferrós, indret de Marenyà, que el mateix dia ven a Llandric, CatCar V-II, n. 492-493, p. 444-445.

146. Esment hàpax.

Firmata fuit istis donatoribus nomine Adroario et Igul, femina, et firmare rogaue-
runt istis testimoniis nomine Ennegod¹⁴⁷ et Fredarius, presbiter,¹⁴⁸ et Daniel, leuita,¹⁴⁹
et Argefredus, presbiter,¹⁵⁰ qui fuit rogatus ut scriberet et scripsit die et anno quo
supra.

12

986 juny 9

ACG, perg. 446/14

*Adroer i la seva esposa El-la donen a l'església de Sant Vicenç de Viladasens una
peça de terra a Pujals.*

O. Perdut.

α.* Regest del 15 de febrer del 1184: ACG, Pergamins s. IX-XII, n.
446/14.

Mansum A. Karrera¹⁵¹ tenet in i loco quem uocatur Pujals,¹⁵² et ista terra fuit data
et tradita condam Adroario¹⁵³ vxorique sue Ella.¹⁵⁴

Facta fuit carta ista donacione v idus iunii anno i R. regnante (*sic*) Ledouico rege,
filii Leuitario condam.

Firmata fuit a supradictis datoribus nomine Adroario et vxori sue nomine Ella, et
firmare rogauerunt istis testimoniis nomine Constantino¹⁵⁵ et Aurulfo¹⁵⁶ et Godema-
rio (*sic*).¹⁵⁷

Angefreddus, presbiter,¹⁵⁸ qui fuit rogatus ut scriberet et scripsit die et anno quo
supra.

147. Pot ésser el prevere Ennegó que el 4 de gener del 974 fa de testimoni en l'acte de donació que el comte Gausfred d'Empúries i el seu fill Sunyer, bisbe d'Elna, fan al monestir de Sant Pere de Roda, CatCar V-II, n. 420, p. 368-371.

148. És documentat un prevere Fredari que el 21 de novembre del 979 compra casa a Girona i vinyes a la vall de Noves, CatCar V-II, n. 459, p. 420-421.

149. No es troba documentat.

150. Només es troba documentat en aquests regests de Viladasens.

151. Per ara, Arnau Carrera només es troba documentat ací i més avall, a l'escatocol del pergami, infra, nota 414.

152. Topònim esmentat a l'acta de consagració de l'església de Sant Esteve, de Banyoles, el 6 d'octubre del 957: CatCar V-II, n. 325, p. 293-295. En un principi sembla aplicar-se indis-
tintament als hodierns Pujals dels Cavallers i Pujals dels Pagesos. En el regest fa de mal dir si
es tracta d'un topònim local, qui sap si relacionable amb el *Podium* del n. 8, nota 118.

153. Esment hàpax.

154. Esment hàpax.

155. Aquests anys només hi ha un Constantí documentat com a testimoni en una venda de
vinya que es fa a Valveralla el 26 de febrer del 982, CatCar V-II, n. 480, p. 433-434.

156. Esment hàpax.

157. No es troba documentat.

158. Cf. supra, nota 150.

992 desembre 16

ACG, perg. 446/36

Gondafred dona a Sant Vicenç de Viladasens dues peces de terra, una al coll de Vilavenç, l'altra al seu ferragenal.

O. Perdut.

α.* Regest del 15 de febrer del 1184: ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 446/36.

Mansum Belleli¹⁵⁹ tenet in duobus locis. Primum ad collum Villauencii,¹⁶⁰ et alia est in suo ferragenale, subtus orto Moreti¹⁶¹ quod est uinario, et iste fuerunt date et relicte de manu condam Gondafredus.¹⁶²

Facta fuit carta istius donacionis VII X kalendas JANUARIi anno V R. Vgone rege.

Firmata a supradicto donatore nomine Gondafredus, et firmare rogauit istis testibus nomine Enegod¹⁶³ et Odegarius¹⁶⁴ et Ermenisclo¹⁶⁵ et Recosindus¹⁶⁶ et Ginberga, femina.¹⁶⁷

Anadagillus (*sic*), presbiter,¹⁶⁸ qui hoc scripsit die et anno quo supra.

159. Un Belell signa com a testimoni en una venda entre privats d'una terra de Llambilles l'onze de maig del 996: CatCat V-II, n. 574, p. 500-501.

160. Topònim fins ara no documentat.

161. Topònim no identificat; cf. infra, n. 34.

162. Sota la forma Gudofred, és esmentat en una afrontació del document del 7 de setembre del 994, en virtut del qual el bisbe Gotmar i els canonges permuten unes possessions a Cervià de Ter, indret d'Espiells, CatCar V-II, n. 554, p. 487; Lluís To, *El monestir de Santa Maria de Cervià i la pagesia, una anàlisi local del canvi feudal*, Barcelona 1991, ap. 2, p. 197-199.

163. Per aquests anys és conegut un Ennegó, prevere, que l'any 984 escriptura la venda que Icol fa a Llandric d'una vinya a la Tallada, indret de Puigferrós, CatCar V-II, n. 493, p. 445; i el 20 de febrer del 989 escriptura el testament del comte Gausfred d'Empúries, CatCar V-II, n. 519, p. 462-464.

164. El 14 de juny del 983 el prevere Odegari és testimoni en l'adveració sacramental del testament del clergue Guigó, fill de Guitizà, feta a l'església de Sant Pere de Darnius, CatCar V-II, n. 486, p. 441. Potser és el mateix que entre 988 i 995 apareix com a levita en el pergami trobat dins l'arca de relíquies de sant Patró a l'església de Sant Pere de Besalú, en el qual els monjos del monestir i altres persones s'encomanen a la protecció del sant, CatCar V-II, n. 567, p. 486.

165. L'únic Ermeniscle conegut d'aquests anys és el que signa com a testimoni en la venda d'un erm a Llambilles el gener del 995, CatCar V-II, n. 557, p. 490; MARTÍ, 140.

166. Per aquests anys no es troba documentat.

167. Per aquests anys no es troba documentada.

168. Per aquests anys no es troba documentat.

993 agost 15

ACG, perg. 446/31

Arivonsus i Ermeniscle, marmessors de la difunta El·la, donen dues peces de terra a Sant Vicenç de Viladasens, una al puig Oriol, l'altra a Bragalades.

O. Perdut.

α.* Regest del 15 de febrer del 1184: ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 446/36.

Mansum Petro Torna¹⁶⁹ tenet in IIII locis. Primum in loco qui uocatur Podium Oriol.¹⁷⁰ Et alia est in locum quem uocatur Bragalades.¹⁷¹ Iste fuerunt date et tradite de manu Ariuonso¹⁷² et Ermenisculo,¹⁷³ qui fuerunt elemosinarii de condan El,¹⁷⁴ femina defuncta.

Facta fuit carta istius donacione uel tradicionis XVIII kalendas septembris anno VII R. Vgone rege.

Firmata fuit a supradictis donatoribus nomine Ariuonso et Ermenisculo, et firmare rogauerunt istis testimoniis nomine Rasindus¹⁷⁵ et Guitardus¹⁷⁶ et Anagod.¹⁷⁷

Argefredus,¹⁷⁸ leuita, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

169. Esment hàpax.

170. Com a topònim de Viladasens no havia estat esmentat fins ara. Cfr supra, p. 623. Però sí que nou anys abans, l'abril del 984, consta l'existència del vilar Oriol al comtat d'Empúries, CC 61. Més endavant, el 1078, és esmentat un altre puig Oriol, a la vall de Noes, prop de la ciutat de Girona, CC 144.

171. Esment hàpax.

172. Esment hàpax, si no s'identifica amb l'Arivons que el gener del 996 signa com a testimoni en una escriptura de venda entre privats celebrada a Celrà, CatCar V-II, 569, p. 497. La possible identificació vindria donada per la proximitat geogràfica relativa de Celrà i Viladasens.

173. Esment hàpax, perquè difícilment es pot identificar amb l'esmentat supra, nota 165.

174. La identificaríem amb l'El o El-lo que devers 983 formava part d'un grup de vint-i-quatre persones que havien usurpat un alou situat a Juïgues i Coscoll (terme de Vilademuls). Aquest alou el comte Delà l'havia comprat a uns jueus i l'havia deixat a la seva filla Ranoló, abadesa de Sant Joan; aquesta l'havia venut al monestir de Ripoll, i l'abat Sunifred el feia reclamar en judici, amb sentència favorable. En conseqüència, El i els altres usurpadors, representats en el judici per un tal Guistremir, feien evacuació de l'alou a l'abat ripollès: CatCar V-II, n. 485, p. 436-437. Altra vegada juga a favor de la identificació la proximitat geogràfica de Viladasens i Vilademuls, a part del fet que El fos propietària.

175. Amb aquesta forma, esment hàpax.

176. En una data que pot anar del 995 al 1010, un Guitard subscriu el document on consten les relíquies que el bisbe Odó ha depositat dins l'altar de l'església de Sant Gregori: CatCar V-II, n. 628, p. 530.

177. Esment hàpax.

178. Cf. supra, nota 150.

996 maig 15

ACG, perg. 446/45

Guillem, Engilbert i Segoví, marmessors dels difunts Ermelló i Auruera, donen a Sant Vicenç de Viladasens dues peces de terra a l'indret de la vinya Balascun.

O. Perdut.

α.* Regest del 15 de febrer del 1184: ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 446/45.

Mansum Guielmi Sanz¹⁷⁹ de Locata¹⁸⁰ tenet in ii locis, et sunt in loco quem uocatur uinea Balaschun.¹⁸¹ Et iste terre fuerunt date et tradite de manu condam Guielmo¹⁸² et Engilberto¹⁸³ et Segouino,¹⁸⁴ qui fuerunt elemosinarii de condam Erme-lone¹⁸⁵ et Auruera,¹⁸⁶ femina.

Facta fuit carta istius donacionis idus madii anno viiii R. Vgo rege.

Firmata fuit a supradictis donatoribus¹⁸⁷ nomine Seniullus¹⁸⁸ et Oliba¹⁸⁹ et alius qui non paret in anciana carta.

Argefredus,¹⁹⁰ presbiter, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

179. Esment hàpax.

180. Lloc veí de Fellines, a tocar Viladasens, esmentat en una venda que el comte Borrell fa a Sunyer Llobet de l'alou d'Espiells, a Cervià i Raset, CatCar V-II, n. 542, p. 478-479. Apareix també en el document citat supra, nota 8.

181. Cf. supra, nota 42.

182. No faltarien candidats a la identificació: L'ardiac Guillem, actiu els anys 987 i 994, CatCar V-II, n. 508, p. 456; n. 554, p. 487-488. O l'escriptor Guillem, de CatCar V-II, 533, p. 473-474 (13 febrer 992). O el clergue homònim, fill d'Avierna, que rep diversos béns en el testament de son pare, CatCar V-II, n. 612, p. 518. O un dels dos marmessors homònims del comte d'Empúries, Gausfred; i encara el Guillem, fill de Guitizà, fidel del mateix comte, tots documentats el febrer del 989, CatCar V-II, n. 519, p. 462-463.

183. Esment hàpax.

184. Esment hàpax.

185. Esment hàpax. Possible diminutiu d'Ermelle (dona).

186. Esment hàpax.

187. Cf. supra, nota 3.

188. L'abril del 994 un Seniuld, versemblantment clergue, signa com a testimoni en la donació que el comte Ramon Borrell de Barcelona i la comtessa Ermessenda fan a la Seu de Girona de tres alous situats a Pals, Boada i Mollet, CatCar V-II, n. 552, p. 485-486.

189. En el document citat en la nota anterior signen també com a testimonis un ardiaca Oliba, que és l'ardiac de Girona Olibà Llobató (per al qual cfr CatCar V-II, n. 456, p. 417-418; n. 488, p. 442-443; n. 498, p. 448-449; n. 508, p. 456-457; n. 518, p. 461-462), i un altre Oliba, versemblantment també clergue.

190. Cf. supra, nota 150.

1004 juny 6

ACG, perg. 446/37

Giscafred dóna a Sant Vicenç de Viladasens una peça de terra a l'indret de Costa Calenta.

O. Perdut.

α.* Regest del 15 de febrer del 1184: ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 446/37.

Mansum R. de Rocha,¹⁹¹ de Mata,¹⁹² tenet in i locum qui uocatur Costa Callida,¹⁹³ uersus occidentem, et ista terra fuit data et relicta de manu condam Giscafredi¹⁹⁴ Deo et Sancto Vincencio.

Facta fuit carta istius donacionis VIII idus iunii anno VIII R. Rodberto rege.

Firmata fuit a supradicto donatore nomine Giscafredo, et firmare rogauit istis testibus nomine Flamidia¹⁹⁵ et Suniario¹⁹⁶ et Seniofredo¹⁹⁷ et Bernardo.¹⁹⁸

Guitardus, presbiter,¹⁹⁹ qui hoc scripsit die et anno quo supra.

191. Personatge del segle XII, tinent del mas en el moment de la redacció del pergami. És documentat el 1186, quan Berenguer de Cistella, paborde de gener de la Seu, firma al clergue Arnau de Vilafant una vinya que aquest havia comprat a Ponç de Vall, després d'haver-la redimida de Ramon de Roca. El capellà de Viladasens, Pere [de Mata], l'havia donada a Ponç de Vall i aquest l'hauria haver hagut de revendre en tot o en part a Ramon de Roca, que per això treu el cap en la transacció. Finalment la vinya quedarà en poder de la pabordia de gener de la Seu: CC 354.

192. Cf. supra, n. 7, nota 111.

193. Topònim no identificat.

194. Hi hauria dues identificacions idònies: Encaixaria amb el Giscafred, marit de Quixol, que el 5 de desembre del 995 compra a Celidònia una terra a Llambilles: CatCar V-II, n. 566, p. 494-495. També encaixaria amb el Giscafred que apareix com a testimoni en tres escriptures: Una marmessoria del comtat d'Empúries el juny del 997, CatCar V-II, n. 592 (ACG, perg. 26); una venda entre privats a Llambilles el setembre del 999, CatCar V-II, n. 617, p. 523 (ADG, PA, Llambilles n. 4); una compra al Mercadal del bisbe Ot el febrer del 1007, ACG, perg. 31.

195. No la trobem documentada.

196. Encaixa amb el Sunyer que signa després de Giscafred en el primer document citat a la nota 194.

197. Encaixaria amb el Sunyer que el 7 d'agost del 996 fa de testimoni en una venda entre particulars al terme de Corçà, CatCar V-II, n. 580, p. 504; i amb el que fa de marmessor de Guifré el juliol del 997, CatCar V-II, n. 595, p. 510-511. Com que en el pergami no és dit clergue, no indiquem altres possibles identificacions amb Sunifreds tonsurats.

198. No el trobem documentat.

199. La cronologia inclina a identificar-lo amb l'ardiaca Guitard, nebot de l'ardiaca Olibà Llobató. En efecte, aquest Guitard el 20 de gener del 995 llega a Santa Maria les cases que heretà de l'oncle Llobató al costat del palau episcopal de Girona, llevat de l'hospici de pobres i pelegrins construït allí mateix per l'oncle, CatCar V-II, n. 556, p. 489-490. El setembre del 1003 assisteix a la consagració de l'església del monestir de Sant Pere de Besalú, VL, XV, ap. XXVII, p. 266-269. El 18 de juny del 1015 signa la venda que el bisbe Pere Roger fa als comtes de Barcelona,

1005 gener 11

ACG, perg. 446/3

Baldofred, Guadamir, Tansèn i Argesèn, marmessors del difunt Seniofred, fan donació d'una terra a Sant Vicenç de Viladesens.

O. Perdut.

α.* Regest del 15 de febrer del 1184: ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 446/3.

Alia terra est in loco que uocatur Val,²⁰⁰ et ista terra fuit data et relicta Deo et Sancto Vincencio de manu Ballofred et Guadamir,²⁰¹ et Tansinde,²⁰² femina, et Argesinda,²⁰³ femina, qui fuerunt testatores uel elemosinariii condam defuncto nomine Seniofredo,²⁰⁴ et Argesinda, femina, cum uiro suo nomine Ballofredo²⁰⁵ similiter fecerunt donacionem de alia terra sua que ibidem est.

Facta fuit carta istius donacionis III idus JANUARIi anno VIII regni Rodbertus rege.

Firmata fuit a a Ballofredo et Guadamiro et Tansinde, femine, et Argesinde femine, et his testibus firmare rogauerunt nomine Guitardo²⁰⁶ et Tassio²⁰⁷ et Guielmo,²⁰⁸

Ramon Borrell i Ermessenda, de l'església de Sant Daniel per 100 unces d'or, ja aplicades pels comtes a la construcció de parets i teulada de l'edifici de la Seu nova, *Sant Daniel*, 5.

200. Topònim de Viladasens no esmentat ni identificat.

201. És forta la temptació d'identificar Bal-lofred i Guadamir amb els homònims que vint-i-dos anys abans, el 983, formant part d'un grup de vint-i-quatre veïns dels llocs de Juïgues i Coscoll, terme de Vilademuls, havien hagut d'evacuar la propietat de l'alou dels dos llocs a favor del monestir de Ripoll, CatCar V-II, n. 485, p. 436-437. No hi ha cap altre Bal-lofred, laic, conegut en el període de temps que va de finals del segle X a principis del XI. Pel que fa a Guadamir, només trobem documentat un homònim que el novembre del 1007 fa de testimoni en la venda que els esposos Tedmar i Trotil-la fan al bisbe Ot de llur alou de Castelló, ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 32, editat per MARTÍ 162.

202. No documentada.

203. No documentada.

204. En el document del 983 citat en les notes 174 i 201 hi figuren dos Seniofreds, i ens inclinaríem a pensar que el difunt donador és un dels dos de la llista dels vint-i-quatre veïns de Juïgues i Coscoll, forçosament coneguts l'un i l'altre dels Bal-lofred i Guadamir esmentats en el mateix document.

205. Són els mateixos marmessors esmentats suara.

206. Els tres personatges que fan de testimonis poden ésser tres clergues vinculats a la catedral. Hi ha un ardiaca de nom Guitard, actiu entre 994 i 1029: CatCar V-II, n. 554 i 556, p. 487-488 i 489-490; MARTÍ 139, 145, 155, 169, 179, 198.

207. El prevere Tassi és actiu des del juny de 983 fins al 1018. El 1007 és «scriptor»; el 1018, com a prevere de Santa Maria i amb el sagristà Bonshom i amb Vives, també prevere, rep l'alou que la difunta Guisla els deixa en testament. Cfr CatCar V-II, n. 486 i 584, p. 438-441 i 506-507; MARTÍ 123, 143, 160, 162, 174.

208. Es pot tractar de l'ardiac gironí Guillem, que el 26 de maig del 987 assistia al mall públic celebrat a Girona, en el qual Hildesind, bisbe d'Elna i abat de Sant Pere de Roda, reclamava a les filles de Gerberga un alou situat al comtat de Girona, al lloc dit Olivars, terme de

et Guitardus, subdiachonus,²⁰⁹ qui fuit rogatus ut scriberet et scripsit die anno quo supra.

18

1007 juny 16

ACG, perg. 446/46

Ramon dóna a Sant Vicenç de Viladasens una peça de terra a l'indret dit camp de Fams.

O. Perdut.

α.* Regest del 15 de febrer del 1184: ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 446/46.

Mansum Petri Guielmi de Rareto²¹⁰ tenet in i loco quo uocatur Champ de Fáms.²¹¹ Istud fuit datum et relictum a Raimundo.²¹²

Facta fuit carta xvi kalendas ivlii anno xi R. Rodberto rege.

Firmata fuit a supradicto donatore nomine Raimundo, et firmare rogauit istis testibus nomine Enegod²¹³ et Altimirus²¹⁴ et Bonefilio.²¹⁵

Argefredus,²¹⁶ presbiter, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

19

1008-1009 agost 12

ACG, perg. 446/5

Seguer, prevere, Guigó, Arivons i Ermengarda, marmessors de Guillem, donen a Sant Vicenç de Viladasens una peça de terra al Puig Oriol.

Sant Julià de Ramis, i li era legalment evacuat, CatCar V-II, n. 508, p. 456-457. Era testimoni en una permuta que el bisbe de Girona i els canonges feien amb Sunyer, dit Llobet, d'unes cases a la vil·la de Cervià, indret d'Espiells, CatCar V-II, n. 554, p. 487-488.

209. No es troba documentat.

210. Topònim esmentat en una venda dels comtes Borrell i Ermeruds a Sunyer Llobet del maig del 993, CatCar V-II, n. 542, p. 479; i en el testament d'Avierna, muller de Sunyer Llobet, del desembre del 998, CatCar V-II, n. 612, p. 518.

211. Esment hàpax.

212. L'abril del 1005 hi ha documentat un Ramon que fa de testimoni en una venda entre privats d'una possessió situada a Fellines: CC 72.

213. Un Ennegó fa de testimoni l'any 1015 en una venda entre dos matrimonis de Pruneres, al comtat de Besalú; és difícil que es pugui relacionar amb el del document.

214. No es troba documentat.

215. El 1003 un canonge Bonfill intervé en el reconeixment que el comte de Besalú fa al bisbe de Girona que les esglésies de Sant Pere de Montagut i Sant Feliu de Begudà pertanyen a la Seu de Girona, CC 71. És difícil, no impossible, que es pugui identificar amb el del document.

216. Cf. supra, nota 150.

O. Perdut.

α.* Regest del 15 de febrer del 1184: ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 446/5.

Alia terra et in loco quem uocant Podio Oriol,²¹⁷ et ista fuit data et relicta de manu Segario,²¹⁸ presbitero, et Gigone²¹⁹ et Ariuonso²²⁰ et Ermengardis²²¹ femina, qui fuerunt tutores et elemosinarii condam de Guielmo,²²² qui in iuncxit illis ut sua terra de Podio Oriol dedissent Deo et Sancto Vincencio, et ita fecerunt.

Facta fuit carta istius donacionis II idus AVGUSTI anno XIII regni Rodberto rege.

Firmata fuit a supradictis elemosinariis nomine Segario, presbitero, et Gigone et Ariuonso et Ermegardis femina et Stefredus, presbiter;²²³ et Argefredus, presbiter,²²⁴ qui fuit rogatus ut scriberet et scripsit die et anno quo supra.

20

1025 març 15

ACG, perg. 446/6

Donuç dóna a Sant Vicenç de Viladasens una peça de terra a l'indret d'Alibea-Albea.

O. Perdut.

α.* Regest del 15 de febrer del 1184: ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 446/6.

217. Cf. supra, n. 14, nota 170.

218. Circa 1020 és esmentada l'heretat que Seguer, clergue de la Seu, havia tingut a Llambilles, MARTÍ 180.

219. El 1037 és documentat en unes afrontacions un Guigó que té terra a Celrà, ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 43, editat per MARTÍ 221.

220. El 1007 és documentat en afrontacions un Arivons que té terra vora a tocar l'estany de Castelló, MARTÍ 162.

221. No documentada. Però cf. infra, n. 29, nota 311.

222. No es pot tractar del jutge Guillem que intervé en l'evacuació que el juny del 1003 el comte Bernat Tallaferro de Besalú feia al bisbe de Girona que les parròquies de Sant Pere de Montagut i Sant Feliu de Beuda, amb llurs delmes i primícies, petanyien a la Seu, CC 71, MARTÍ 153, perquè el 1019 encara actuava, MARTÍ 176. El setembre del mateix any 1003 un Guillem arxilevita és present a la consagració de l'església de Sant Pere de Besalú, ORDEIG, II-1, n. 121, p. 1-4. I el 1007 un levita Guillem escriu una carta de venda d'un alou de Castelló d'Empúries que els esposos Tedmar i Trotil-la fan al bisbe Ot de Girona, ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 32, editat per MARTÍ 162. Com sigui, el difunt Guillem és propietari a Canet d'Adri, lloc on la Canonja i els seus titulars tenen béns, i per això cercaríem un Guillem benefactor de Viladasens entre el clergat gironí.

223. No documentat.

224. Cf. supra, nota 150.

Mansum P. Amato Villauencio²²⁵ tenet in uno loco quem uocatur (*sic*) Alibea²²⁶ (Albea?), et ista fuit data a Donucho²²⁷ nomine.

Facta fuit carta istius donacionis I idus marcii anno XXVIII regnante Rodberto rege.

Firmata fuita ab isto datore nomine Donucho et firmare rogauit istis testibus nomine Lobetus²²⁸ et Holiba²²⁹ et Argenado,²³⁰ et Suniarius,²³¹ presbiter, qui fuit rogatus ut scriberet et scripsit die et anno quo supra.

21

1029 novembre 22

ACG, perg. 446/44

En la seva dedicació, els fills de Tansèn, difunta, Bernat, Guitard i Arduca, donen a Sant Vicenç de Viladasens una peça de terra a l'indret del vilar Sança.

O. Perdut.

α.* Regest del 15 de febrer del 1184: ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 446/44.

Mansum Bernardi Rustici,²³² de Urriols, tenet in 1 loco, ad uillare de Sancia,²³³ et ista fuit data et tradita Deo et Sancto Vincencio ad suam dedicacionem de manu condam femina nomine Tansen²³⁴ et de filiis suis et de filia sua, nomine Bernardo²³⁵ et Guitardo²³⁶ et Arduca.²³⁷

225. Esment hàpax.

226. Lloc no identificat.

227. No documentat.

228. No documentat, si no l'identifiquem amb el Llobet que amb la seva esposa Adelaida l'any 1024 ven una peça de vinya a Celrà, CC 82, MARTÍ 190.

229. Un Oliba fa de testimoni el gener del 1025 en l'acte d'evacuació que fa Gausbert a favor de Santa Maria, del bisbe i de la Canonja de la part d'alous, delmes i primícies que havia posseït injustament durant 15 anys a l'església de Sant Sadurní d'Arenys d'Empordà, ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 39, editat per MARTÍ 191.

230. No documentat.

231. Es podria identificar amb el Sunyer *sacer* que fa de testimoni en l'acte d'evacuació acabat d'esmentar a la nota 222. Però un Sunyer *scriptor* només es troba documentat, en tal període, en aquests regests: Cf. infra, n. 22 i 23-27.

232. No documentat.

233. Esment hàpax.

234. No documentada.

235. No documentat.

236. No documentat.

237. No documentada.

Facta fuit carta istius donacionis x kalendas decembris anno xxxiiii R. Rodbertus rex.

Firmata fuit a supradictis datoribus nomine Tansen et Bernardo et Guitardo et Arduca, et firmare rogauerunt istis testibus nomine Raro²³⁸ et Seniofredo²³⁹ et Guadamiro.²⁴⁰

Argefredus,²⁴¹ presbiter, qui hoc scripsit DIE anno quo supra.

22

1030 octubre 31

ACG, perg. 446/4

En la dedicació de l'església de Sant Vicenç de Viladasens, Lleopart dóna una peça de terra a l'indret de Vallcalent.

O. Perdut.

α.* Regest del 15 de febrer del 1184: ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 446/4.

Alia terra est in loco quem uocant Val chalent, quam Leopardus²⁴² dedit ad dedicationem Sancti Vincencii.

Carta fuit facta istius donacionis ii NOVEMBRIS anno xxxv regnante Roberto rege.

238. No documentat.

239. No documentat.

240. Es podria tractar del prevere homònim que el juny del 1035 venia una casa de l'escala de la Seu de Girona al prevere Bonuç, ACG, *Llibre gran de la Sagristia Major*, fol. 63v, editat per MARTÍ 214.

241. Cf. supra, nota 150.

242. Cf. nota següent.

Firmata fuit a Leutardo²⁴³ et istis testibus firmare rogauit nomine Adalberto²⁴⁴ et Sonifredo²⁴⁵ et Suniario.²⁴⁶

Suniarius, presbiter,²⁴⁷ qui hoc rogatus fuit ut scriberet et scripsit die et anno quo supra.

23

1030 novembre 15

ACG, perg. 446/19

Odó i la seva esposa Uliardis donen a Sant Vicenç de Viladasens una peça de terra al Jonquer.

O. Perdut.

243. Ha d'ésser identificat amb el «Leopardus» anterior, puix que és el donador qui fa ferm l'acte jurídic. Una de les dues grafies, doncs, és errònia. Si la primera era la bona, es podria identificar el personatge amb el Llopart que l'any 1047 vendrà a Engilrada les seves possessions de Llambilles, ADG, PA, cal. 7, n. 9, i *Llibre gran de la Sagristia Major*, fol. 14v-15r, editats per MARTÍ 252 i 255. Si es tractava de Leotard, hauríem de recular a l'homònim que amb la seva esposa venia el desembre del 1015 el seu alou de Pruneres, i el 1020 apareix com a testimoni en unes vendes a Fonteta, ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 34, CC 81, editat el primer i regestat el segon per MARTÍ 172 i 185.

244. El 21 de febrer del 993 un sacerdot Adalbert és marmessor i executor testamentari, amb altres, del difunt Llobard, que llega a Santa Maria de Girona una peça de terra a Examins, indret de Vulpellera, comtat de Girona, CatCar V-II, n. 541, p. 478. No és segur que es pugui identificar amb l'homònim Adalbert, prevere, almoïner, amb altres, l'any 996, de la comtessa de Besalú, Ermengars, la qual deixa un alou al monestir de Sant Pere de Camprodon, CatCar V-II, n. 569, p. 496-497. Aquest darrer Adalbert podria ésser identificat amb l'homònim abat de Sant Genís i Sant Miquel de Besalú que el març de l'any 1000 fa permutes amb el comte Bernat I de Besalú i en rep aous situats a Beuda, Jou, Toralles i Freixenet, CatCar V-II, n. 622-624, p. 525-529; i és present en actes de l'any 1003 en els quals intervé el sobredit comte Bernat, ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 27 i VL, XV, ap. XXVII, p. 266-269, editat el primer i regestat el segon per MARTÍ 154-155. Entenem que l'Adalbert del nostre regest és un clergue vinculat a la catedral i al bisbe, i com a tal és testimoni en la venda que l'any 1007 els esposos Tedmar i Trotil-la fan al bisbe Ot de llur alou de Castelló, ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 32, editat, traduït al castellà i comentat per Jaume MARQUÈS CASANOVAS, *Documentos sobre Castelló d'Empúries*, dins «AIEE» 11 (1976) 180-186, i per MARTÍ 162, i en la venda que l'any 1010 els esposos Ricsaló i Bonafilla, jueus, fan al sagristà Bonshom d'una casa a la costa de Sant Martí de Girona, ACG, *Llibre gran de la Sagristia Major*, fol. 84r, editat per MARTÍ 166.

245. Suposant, com acabem de fer per Adalbert, que Sunifred sigui un clergue vinculat a la Seu, s'ofereix un homònim que el 1022 assisteix i signa l'acta de consagració de Santa Maria de la Pinya, ORDEIG, II-I, 33-34; ES 44, p. XIII, i regestat per MARTÍ 188; el 1027 fa de testimoni en la donació d'un hort del Mercadal a la Seu, CC 83, el 1033 en una venda entre esposos a Buscarons, parròquia de Sant Andreu de Serinyà, ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 42, editat per MARTÍ 206, i el 1035 és marmessor del testament de Gilabert de Cruïlles, CC 92.

246. Com l'anterior, un *Sunierius* assisteix el 1002 i signa l'acta de consagració de Santa Maria de la Pinya, ORDEIG, *ib.*; ES, *ib.*, regestat per MARTÍ 188, i el 1039 és testimoni en l'evacuació judicial de Ramon Gausfred a favor del cabiscol Ponç de l'alou de Puigalt, a la parròquia de Santa Eulàlia de Cruïlles, CC 100.

247. Cf. supra, nota 231.

α.* Regest del 15 de febrer del 1184: ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 446/19.

Alia est in loco quin uocatur Ioncher,²⁴⁸ et ista fuit data et relicta de manu condam nomine Odo²⁴⁹ vxorique sue Vlliardis.²⁵⁰

Facta fuit carta istius donacionis xvii kalendas decembris anno xxxv R. Rodberto rege.

Firmata fuit a supradictis donatoribus nomine Odo et Vlliardis, et firmare rogaue-
runt istis testimoniis nomine Gadamiro²⁵¹ et Guimara²⁵² et Guinaldo.²⁵³

Suniarius,²⁵⁴ presbiter, qui fuit rogatus ut scriberet et scripsit die anno quo supra.

Et est ista terra subtus mansum Petri Barca²⁵⁵ et Petri de Pera.²⁵⁶

24

1030 novembre 16

ACG, perg. 446/9

Llobet i la seva esposa Ago donen a Sant Vicenç de Viladasens dues peçes de terra, una a l'indret de Salzes, l'altra al de Comelles.

O. Perdut.

α.* Regest del 15 de febrer del 1184: ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 446/9.

248. Cf. supra, n. 9, nota 125.

249. No documentat.

250. No documentada.

251. Entre 1025 i 1031 el bisbe Pere Roger i el sagristà Bonshom, consentint els canonges, estableixen al prevere Guadamir una peça de terra al Mercadal, en servei de Santa Maria, CC 86. I el desembre del 1032 el vescomte i arxilevita Eribau li dona l'alou que posseïa per son germà Bremon, difunt, al lloc dit Sigberta, terme de Fornellets, parròquia de Sant Cugat de Fornells de la Selva, ACG Pergamins s. IX-XII perg. 41, editat per MARTÍ 205. El juny del 1035 vendrà al prevere Bonuç una casa a l'escala de Santa Maria de Girona, ACG, *Llibre gran de la Sagristia Major* fol. 63v, editat per MARTÍ 214.

252. No documentat.

253. No documentat.

254. Cf. supra, nota 231.

255. No documentat.

256. No documentat.

Mansum P. Burd²⁵⁷ tenet in ii locis. Primum in loco quem uocantur Salices²⁵⁸ et alia in loco qui uocatur Chomela;²⁵⁹ iste fuerunt date et relicte condam Lobeto²⁶⁰ uxoriq[ue] sue Ago.²⁶¹

Facta fuit carta istarum donacionum xvi kalendas decembris anno xxxv regnante Rodberto rege.

Firmata fuit istis datoribus nomine Lobeto et uxori sue Ago; et firmare rogauerunt istis testimoniis nomine Oriol²⁶² et Adroario²⁶³ et Bonusomo.²⁶⁴

Suniarius, presbiter,²⁶⁵ qui rogatus fuit ut scriberet et scripsit die et anno quo supra.

25

1030 novembre 18

ACG, perg. 446/41

Bonfill i els seus fills Guadamir, Adroer, Andreu i Guitard donen una terra a Sant Vicenç de Viladasens al Puig de Sant Feliu.

O. Perdut.

α.* Regest del 15 de febrer del 1184: ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 446/41.

257. No documentat.

258. Indret no documentat.

259. Indret no documentat.

260. No documentat.

261. No documentada amb la forma «Ago». En canvi sí que és coneguda una dona anomenada «Ego» que el maig del 1036 comprava terres al terme de Raset, CC 97. Anys a venir, el juliol del 1069, Dalmau Vidal, fill d'Eg, les vendrà al levita Berenguer per vuit unces d'or de Barcelona, CC 137.

262. El gener del 1029 un suposat clergue Oriol assisteix i signa l'acta de consagració de l'església de Sant Silvestre de Vilamala, comtat de Peralada, MARTÍ 198.

263. Des de l'agost del 1031 fins a l'agost del 1045 hi ha documentat un escrivà «Adroarius levita», ACG, *Llibre gran de la Sagristia Major*, fol. 84v, editat per MARTÍ 202; Pergamins s. IX-XII, n. 46, editat per MARTÍ 231; n. 49, editat per MARTÍ 243; n. 47bis, editat per MARTÍ 244; n. 48bis, editat per MARTÍ 245.

264. Un clergue Bonus Homo és marmessor del testament de Gilbert de Cruïlles l'abril del 1035, CC 92. Per la data, es pot tractar de l'homònim sagristà Bonshom, actiu des del 1015 fins al 1031: ASD, perg. 3, editat a *Sant Daniel* 5 i per MARTÍ 169; ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 37-39, editats per MARTÍ 174, 186 i 191; VL, XIX, ap. XXVI, p. 317-319, regestat per MARTÍ 178; ACG, *Llibre gran de la Sagristia Major*, fol. 22v, editat per MARTÍ 180; BNF, ms. Baluze 234, fol. 217v, regestat per MARTÍ 198; CC 86.

265. Cf. supra, nota 231.

Mansum Gerunda,²⁶⁶ femina de Mata²⁶⁷ tenet in IIII locis. Primum ad Podium Sancti Felicis,²⁶⁸ et ista terra fuit data et relicta a Bonefilio²⁶⁹ uel filiorum suorum nomine Guadamiro²⁷⁰ et Adroario²⁷¹ et Andrea²⁷² et Guitardo.²⁷³

Facta fuit carta istius donacionis IIII x kalendas decembris anno xxxv R. Rodberto rege.

Firmata fuit a predictis donatoribus nomine Bonifilio et Guadamiro et Adroario et Andrea et Guitardo, et firmare rogauerunt istis testibus nomine Anssulfo²⁷⁴ et Iaues²⁷⁵ et Miro.²⁷⁶

Suniarius, presbiter,²⁷⁷ qui hoc scripsit die annoque prefixo.

26

1030 novembre 22

ACG, perg. 446/8

Adroer i la seva esposa Engradia donen a Sant Vicenç de Viladasens una peça de terra.

O. Perdut.

α.* Regest del 15 de febrer del 1184: ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 446/8.

266. No documentada.

267. Cf. supra, n. 7, nota 111.

268. Indret no documentat.

269. No essent dit clergue ni prevere, no es troba documentat.

270. Id.

271. Id.

272. Id.

273. No documentat, si no s'accepta que sigui el testimoni signant de la venda que el març del 1044 els esposos Gerbert i Trudgarda fan a Bremon del vilar dit «Leocata» als termes de Sant Martí de Fellines i Sant Vicenç de Viladasens, ADG PA Viladasens 433 (Fellines), editat per MARTÍ 242.

274. Per al període només és documentat un Ansulf que el setembre del 1033 fa de testimoni en una compra-venda a Serinyà, ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 42, editat per MARTÍ 206; i el març del 1039 en una altra al terme de Matamors, indret de Coronella, CC 99.

275. No documentat.

276. És documentat almenys des del setembre del 1024 un Mir que aquell any fa de testimoni en una venda a Celrà, CC 82, el 1028 en una altra a Sant Martí de Viladrau, ADG, Mitra cal. 16 n. 2, editat per MARTÍ 195, el 1034 en una altra a Corts, CC 88, el juny del 1035 en una venda d'immoble a Girona, ACG, *Llibre gran de la Sagristia Major* fol. 63v, editat per MARTÍ 214, el 1036 en una donació a Santa Maria de dos alous de la paròquia de Sant Feliu de Boada, CC 96, i el 1038 en una altra venda al terme de Raset, CC 97.

277. Cf. supra, nota 231.

Alia terra que est super mansum suum fuit data et relicta nomine Adrouario²⁷⁸ et uxori sue Engradia.²⁷⁹

Carta fuit facta ista donacione x kalendas decembris anno xxxv regnante Rodberto rege.

Firmata fuit istis datoribus nomine Adroario et Engradia, et firmare rogauerunt istis testimoniis, nomine Fredolo²⁸⁰ et Gadamiro²⁸¹ et Sonifredo.²⁸²

Suniarius, presbiter,²⁸³ qui fuit rogatus ut scriberet et scripsit die anno quo supra.

27

1030 novembre 22

ACG, perg. 446/16

En la dedicació de Sant Vicenç de Viladasens, Blancúcia i els seus fills Adaiulf, Gansalna, Bonadona, Bella i Madrona donen una peça de terra a Camperar, indret de Vilardell de Mata.

O. Perdut.

α.* Regest del 15 de febrer del 1184: ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 446/16.

Mansum P. Fortuno²⁸⁴ tenet in v locis. Primum in loco quem uocatur Champerár²⁸⁵ ad Uilardel de Mata,²⁸⁶ uersus oriente, et ista terra fuit data et tradita Deo et Sancto Vincencio ad suam dedicacionem de manu condam Blancucia²⁸⁷ et de filio suo Adaulfo²⁸⁸ uel de filiabus suis nomine Gansalna²⁸⁹ et Bonadona²⁹⁰ et Bela²⁹¹ et Madrona.²⁹²

Facta fuit carta ista donacione x kalendas decembris.

278. No documentat.

279. No documentada.

280. No documentat.

281. Cf. supra, n. 22 i nota 240.

282. Cf. supra, nota 251.

283. Cf. supra, nota 231.

284. No documentat.

285. Indret no documentat.

286. Amb la forma «uilar de Mata», el lloc serà esmentat en una venda del 1219, CC 402.

287. No altrament documentada.

288. En el període només es troba documentat un prevere Ataiulf que el 1029 assisteix a la consagració de l'església de Vilamalla, BNF, ms. Baluze 234, fol. 217v-218v, regestat per MARTÍ 198; i el 1035 és testimoni en una compra-venda efectuada a Montbosí (Llambilles), CC 89.

289. No documentada.

290. No documentada.

291. No documentada.

292. No documentada.

Firmata fuit a supra donatoribus dictis nomine Blancucia et Aduolfo et Gansalna et Bonadona et Bela et Madrona, et firmare rogauerunt istis testimoniis nomine Raimundo²⁹³ et Odo²⁹⁴ et alium qui non paret in illa carta donacionis.

Suniarius, presbiter,²⁹⁵ qui fuit rogatus ut scriberet et scripsit die ano (sic) quo supra.

28

1037 juny 4

ACG, perg. 446/30

Ramon dóna a Sant Vicenç de Viladasens una peça de terra a l'indret de Puntils.

O. Perdut.

α.* Regest del 15 de febrer del 1184: ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 446/30.

Mansum Adaledis Sabatera²⁹⁶ tenet in i locum quem uocatur Puntils.²⁹⁷

Ista terra fuit data et relicta a Raimundo²⁹⁸ ii nonas jvnii.

Firmata fuit a supradicto donatore, qui firmare rogauit istis testibus nomine Seger²⁹⁹ et Oliba,³⁰⁰ leuita, et Bremun,³⁰¹ et aliis testibus nomine Guinaldo³⁰² et Archimballo³⁰³ et Domenicus³⁰⁴ anno vi R. Henrico rege.

Argefredus, presbiter,³⁰⁵ qui fuit scriptor die anno quo supra.

293. Si s'admet que és eclesiàstic, hi ha un homònim que encaixa en el període, un Ramon que fa d'escriptor i de testimoni en documents que van del 1028 al 1047: ADG, PA, Fornells 1, editat per MARTÍ 193; CC 92 i 97; ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 43, 46 i 50, editats per MARTÍ 221, 231 i 251.

294. En la hipòtesi que també sigui eclesiàstic, es pot identificar amb l'Odó *leuita* que el 1020 tenia un alou o paret que afrontava amb la torre rodona que la comtessa Ermessenda i el seu fill Berenguer Ramon donaven a la Seu de Girona, CC 80, i amb l'Odó que el desembre del 1029 assisteix a la consagració de l'església de Sant Silvestre de Vilar Renal o de Vilamala, al comtat de Peralada, BNF, ms. Baluze 234, fol. 217v-218v, regestat per MARTÍ 198.

295. Cf. supra, nota 231.

296. No documentada.

297. Al bisbat de Girona el mas o l'indret de Pontils només és documentat l'any 965 devers Montagut, CatCar V-I, n. 365, p. 329, i l'any 975 devers Mieres, CatCar V-II, n. 432, p. 381.

298. No documentat.

299. Entre 1025 i 1031, és documentat un prevere Seguer, *sacerdos et monachus*, que fa d'escrivà, CC 86, 93.

300. Cf. supra, nota 229.

301. No documentat.

302. No documentat.

303. No documentat.

304. No documentat.

305. Cf. supra, n. 21, nota 241.

1037 juny 4

ACG, perg. 446/34

Seguer, Oliba, levita, i Bremon, marmessors de la difunta Ermengarda, donen una terra a Sant Vicenç de Viladasens.

O. Perdut.

α.* Regest del 15 de febrer del 1184: ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 446/34.

Mansum Berengarii Isarni³⁰⁶ tenet in II locis. Primum in loco quo uocatur Contenta,³⁰⁷ et ista terra fuit data et tradita de manu Segarii³⁰⁸ et Oliba, leuita,³⁰⁹ et Bremun,³¹⁰ qui fuerunt testatores et elemosinarii de condan Ermengardis³¹¹ femina defuncta.

Facta fuit carta ista donacione uel tradicionem II nonas iunii anno VI R. Enrico rege.

Firmata fuit a supradictis elemosinariis, nomine Seguer, Oliba, leuita, et Bremun, et firmare rogauerunt istis testibus nomine Guinaldo³¹² et Archimballo³¹³ et Domenicus,³¹⁴

Argefredus,³¹⁵ presbiter, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

1046 juliol 15

ACG, perg. 446/42

Asemund, Guillem i Cinquagesma, marmessors de Guitard, donen una peça de terra a Sant Vicenç de Viladasens.

O. Perdut.

306. No documentat. Però el nom reapareix en documentació de Viladasens l'any 1157, CC 295, i l'any 1165, CC 310.

307. Indret no documentat.

308. Cf. supra, n. 28, nota 299.

309. Cf. supra, n. 28, nota 300.

310. Cf. supra, n. 28, nota 301.

311. És possible que es tracti de la mateixa Ermengarda que l'agost del 1034 vendrà, amb Bernat i Sunyer, unes terres situades al terme de Corts, CC 88, i el juliol del 1035 fa una donació a Sant Feliu de Cartellà de la meitat del quadró de terra que té a l'indret de Bodega, CC 93.

312. Cf. supra, n. 28, nota 302.

313. Cf. supra, n. 28, nota 303.

314. Cf. supra, n. 28, nota 304.

315. Cf. supra, nota 150.

α.* Regest del 15 de febrer del 1184: ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 446/42.

Et in alio loco quem uocatur Campo de Paulo.³¹⁶ Istud fuit datum Asemundo³¹⁷ et Guielmo³¹⁸ et Cinquagesma femina,³¹⁹ qui fuerunt elemosinarii et testatores de condam Guitardo.³²⁰

Facta fuit carta istius donacionis VIII x kalendas augusti anno xv R. Enrico rege.

Firmata fuit a supradictis donatoribus nomine Seimundus et Guielmus et Cinquagesma, et firmare rogauerunt istis testibus nomine Stephanus³²¹ et Vidal³²² et Arbertus, presbiter.³²³

Segarius,³²⁴ presbiter, qui hoc scripsit die anno quo supra.

31

1072 març 27

ACG, perg. 446/7

Guillem Pard, Arnau Pard, Gerberga, Fredol i Bremon, marmessors de Sunyer Llopart i de la seva germana Guila, donen terra a Sant Vicenç de Viladasens als indrets de Salzes i de Comelles.

O. Perdut.

α.* Regest del 15 de febrer del 1184: ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 446/7.

[Apud] Podium Enrici.³²⁵ Mansum Guielmo de Fonte³²⁶ tenet in III locis. Primum in loco quem uocatur Salices³²⁷ et in alio loco quem uocatur Comela,³²⁸ et iste fuerunt

316. Indret no documentat.

317. No documentat.

318. No documentat.

319. No documentada.

320. És probable que es tracti del Guitard que el març del 1044 signa com a testimoni l'escriptura de venda del vilar dit *Leocata*, situat als termes de Sant Martí de Fellines i de Sant Vicenç de Viladasens, que els esposos Gerbert i Trudgarda fan a Bremon, ADG, PA, Viladasens 433 (Fellines), editat per MARTÍ 242.

321. No documentat.

322. Podria tractar-se del Vidal que fa de testimoni en una venda de terres a Llambilles el juny del 1047, ADG, PA, ca. 7, n. 9 i ACG, *Llibre gran de la Sagristia Major*, fol. 17rv, editat per MARTÍ 252.

323. No documentat.

324. El juny del 1040 un prevere Seguer rep dues ovelles en el testament d'Adelaida, que deixa alous a la Seu de Girona, CC 102.

325. Cf. supra, n. 11, nota 142.

326. No documentat.

327. Cf. supra, n. 24, nota 258.

328. Cf. supra, n. 24, nota 259.

date et relicte de manu Guielmo [Par]do³²⁹ et Arnallo Pardo³³⁰ et Gerberga femina³³¹ et Fredol³³² et Bremundo,³³³ qui fuerunt testatores et elemosinarii condam de Suniario Lopardo³³⁴ et sororis sue Guile.³³⁵

Facta fuit carta istarum donacionum VI KAL APRILIS anno XII regnante Filipo rege.

Firmata fuit a supradictis elemosinariis et firmare [rogauit] istis testimoniis nomine Raimundo Guielmo, presbitero,³³⁶ et Bernardo Seger³³⁷ et Seger, presbiter.³³⁸

Segarius, presbiter,³³⁹ qui fuit rogatus ut scriberet et scripsit die et anno quo supra.

32

1110 abril 20

ACG, perg. 446/29

Arnau Isarn, Guilla Guadamir i Andreu Bellell, marmessors d'Arnau Guadamir, donen dues peces de terra a Sant Vicenç de Viladasens, una a la costa de Mata i l'altra a l'indret de Isoles.

O. Perdut.

α.* Regest del 15 de febrer del 1184: ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 446/29.

329. No documentat.

330. No documentat.

331. Possiblement és la mateixa Gerberga que el juny del 1066 actua, amb Pere Freder i Arnau Odó, com a marmessora de Guillem Tedmar, i tots tres lliuren a la Canonja una terra situada a Orriols, CC 133.

332. No documentat.

333. No documentat.

334. Un Sunyer Llopart l'any 1046 signa com a testimoni en l'escriptura de venda que Silví i Adalets, esposos, fan a Seguer Onofred i Bremon Ramon d'un alou situat a Viladasens, CC 106.

335. No documentada.

336. Podria tractar-se del Ramon Guillem, que el maig del 1054 signava com a testimoni en l'escriptura de donació de Guitart a la Canonja d'alous situats a Fornells, Campdorà, Mata i Viladasens, CC 114. És més segur que calgui indentificar-lo amb el laic Guillem Ramon que el 1064 fa de testimoni en l'adveració sacramental del testament de Guitard, jutge i canonge, ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 64, regestat per MARTÍ 298.

337. El seu nom apareix l'any 1066 en les afrontacions d'una escriptura de donació d'una terra d'Orriols a la Canonja, CC 133.

338. Segurament cal identificar-lo amb el següent.

339. Probablement és el mateix *scriptor* de l'ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 67, de l'any 1065, allí amb la forma del nom *Sicharius*.

Mansum R. Guadamir³⁴⁰ tenet in ii locis. Primum in loco qui uocatur Costa de Mata,³⁴¹ et alia in locum qui uocatur Issoles³⁴² damont de Ciniana.³⁴³ Et iste terre fuerunt date et tradite de manu Arnallo Isárn³⁴⁴ et Guila Guadamir³⁴⁵ et Andreas Belel,³⁴⁶ qui fuerunt elemosinarii de condam Arnallo Guadamiro.³⁴⁷

Facta fuit carta istarum donacionum xii kalendas madii anno ii R. Ledouico rege.

Firmata fuit ex istis testis (sic) nomine Arnallo Isarno et Guila Guadamir et Andreas Belel, et firmare rogauerunt aliis testibus nomine Guielmus, presbiter,³⁴⁸ et Petrus, subdiachonus,³⁴⁹ et Gaucefredus Guielmi.³⁵⁰

Et Petrus, presbiter,³⁵¹ qui fuit rogatus ut scriberet et scripsit die et anno quo supra.

33

1132 febrer 15

ACG, perg. 446/33

Odeguer i la seva esposa Gondesalva donen a Sant Vicenç de Viladasens una peça de terra al Jonquer.

O. Perdut.

α.* Regest del 15 de febrer del 1184: ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 446/33.

340. Per al període, esment hàpax.

341. Cf. infra, n. 39, nota 386.

342. Esment hàpax.

343. És la riera Cinyana, ja documentada el maig del 993, CatCat V-II, n. 542, p. 479.

344. Per al període, esment hàpax. A Parets d'Empordà és documentat el gener del 1090 un Arnau Isarn que signa com a testimoni en el testament d'un Guillem Domènec que disposa de béns situats a Parets en diversos violaris i, en substitució d'aquests, a favor de la Seu, CC 162. El febrer del 1106 fa testament a favor dels seus fills, filles i néts, CC 197.

345. Esment hàpax.

346. Esment hàpax.

347. Esment hàpax.

348. Un Guillem, prevere, signa el 1106 com a testimoni en el testament d'Arnau Isarn, esmentat suara, nota 344, i és actiu com a *scriptor* des del 1104 al 1122: CC 192, 210, 222 i 229.

349. No es troba documentat.

350. El novembre del 1096 és documentat un Gaufred Guillem que signa com a testimoni en la donació que Guillem Bernat de Cornella i Bernat Ramon de Mata fan a Santa Maria de la Seu de Girona i Sant Julià de Corts de la batllia que tenen en els béns que Adalbert Esteve havia donat a les esglésies esmentades, CC 174.

351. En el període és ben documentat: CC 173, 174, 175, 204, 208, 216a, 221 (anys 1096-1117).

Alia est in loco quo uocatur Ioncher,³⁵² et ista fuit data et relicta de manu Odegario³⁵³ vxorique sue Gondosalua.³⁵⁴

Facta fuit carta istius donacionis v x kalendas marcii anno XXIII R. rege Ledouice.³⁵⁵

Firmata fuit ab istis donatoribus nomine Odegarius et Gondosalua, et firmare rogauerunt istis testimoniis nomine Gaucefredus³⁵⁶ et Deodatus, qui uocatur Caluone,³⁵⁷ et Amelio.³⁵⁸

Arcemirus, leuita,³⁵⁹ qui hoc scripsit die anno quo supra.

34

1167 novembre 4

ACG, perg. 446/47

Bernat, cavaller de Viladasens, dóna a Sant Vicenç de Viladasens tres cases que hi ha davant el mas Moret.

O. Perdut.

α. Regest del 15 de febrer del 1184: ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 446/47.

... alias [domos] quas fuerunt date et relicte de manu Bernardo, milite Uilleasinorum,³⁶⁰ et sunt ante mansum Moreti.³⁶¹

Facta fuit carta istius donacionis II nonas novembris anno XXXVI R. Ledouici rege junioris.

Firmata fuit a supradicto donatore nomine Bernardo, milite, vxorique sue nomine Stephanie³⁶² et Petri, filii eorum,³⁶³ et firmare rogauerunt istis testibus nomine

352. Cf. supra, n. 9 nota 125, n. 23 nota 248.

353. No documentat.

354. No documentada.

355. Només Lluís el Gras (1108-1137) i Lluís el jove (1137-1180) han regnat més de vint-i-quatre anys. Com que el pergami 446 de l'ACG ja distingeix el segon Lluís amb el qualificatiu «iunioris», interpretem que aquest Lluís és el «senior» i datem en conseqüència.

356. No documentat.

357. No documentat.

358. No documentat.

359. No documentat, hàpax probable.

360. El maig de 1250 són documentats un Arnau i un Bernat de Viladasens, probablement germans i titulars d'un propietat que finalment havia recalat a Vilabertran, *Vilabertran* 830.

361. Cf. supra, n. 13, nota 161.

362. No documentada.

363. No documentat.

Guielmi Uilleasinorum, militis,³⁶⁴ et Raimundi Podioenrici³⁶⁵ et Berengarii Isarni³⁶⁶ et Bernardo, presbitero domedario,³⁶⁷ et Raimundo Ruffo, presbitero,³⁶⁸ et Petrus, prior Ceruiano.³⁶⁹

Arnallus, presbiter et monachus,³⁷⁰ qui fuit scriptor die annoque prefixo.

APÈNDIX II

Transcripció de les notícies no datades ni regestades sobre béns de la parròquia de Sant Vicenç de Viladasens contingudes al perg. 446 de l'ACG, Pergamins s. IX-XII.

35

ACG, perg. 446/13

Alia est subtrus triliam suam in uinea quam Gilius,³⁷¹ netus suus, iam dicto Raimundo³⁷² plantauit, et ista fuit de iamdicta Blancucia,³⁷³ sororis Oliba Suniarii.³⁷⁴

364. El maig del 1152 és marmessor de Bernat Amat, ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 267.

365. No documentat.

366. El març del 1157 un Berenguer Isarn és testimoni en l'establiment que Ponç, clergue de la Seu, fa a Bonet i Saurina d'una casa de Viladasens, CC 295; el maig del 1164 fa de testimoni en l'establiment que fa Ponç de Mata, prevere i batlle de la Seu, d'un camp situat a Viladasens, CC 310; potser encara és el mateix que el maig del 1187 signa l'escriptura de la venda que Ponç de Vall, clergue d'Empúries, fa al canonge Arnau de la vinya de Viladasens situada al Puig de Sant Pere, CC 353.

367. No documentat.

368. És documentat el maig del 1164 en l'escriptura d'establiment que fa Pere de Mata, prevere i batlle de la Seu, a Bernat, clergue, d'un camp a Viladasens, CC 310.

369. És l'abat Pere de Franciscis (1160): CR, V, 98 i ZARAGOZA, p. 126.

370. No documentat.

371. No documentat.

372. No identificat.

373. No documentada.

374. No documentat.

36

ACG, perg. 446/18

Alia terra est in ipso Uilardel,³⁷⁵ iusta fexam Berengarii Menrresan,³⁷⁶ et affrontat de occidente in uia que uadit per Campum Maiorem³⁷⁷ ad Maura³⁷⁸ et ad mansum Petri Barcha.³⁷⁹

37

ACG, perg. 446/20

Alia est in eodem loco, iusta champum Guielmi Bezoni³⁸⁰ ad Pererol.³⁸¹

38

ACG, perg. 446/21

Mansum Guielmi Betzoni³⁸² tenet in i loco quem uocatur Clot de Ciniana,³⁸³ subtus Rabazades.³⁸⁴

39

ACG, perg. 446/24

Mansum R. Peleti³⁸⁵ in v locis prenominitis. Primum in loco quem uocatur Costa de Mata.³⁸⁶

375. Cf. supra, n. 27, nota 286.

376. No documentat.

377. No documentat com a topònim de Viladasens.

378. Cf. supra, n. 2, nota 59.

379. Cf. supra, n. 23, nota 255. Atès que aquell regest, on apareix Pere de Barca, porta data 16 de novembre de 1030, cal situar la notícia present en aquestes engires cronològiques.

380. No documentat.

381. Cf. supra, n. 2, nota 56.

382. Cf. supra, nota 380.

383. Com a *Clot*, indret no documentat. Per a la riera Cinyana, cfr supra, n. 32, nota 343.

384. Topònim no documentat.

385. No documentat. El cognom, però, ho és: *Soniofredo qui uocatur Pelet*, CC 339 (a. 1071), 341 (a. 1071).

386. Cf. n. 32 i nota 341.

40

ACG, perg. 446/25

Alia est in loco qui uocatur Pujol.³⁸⁷

41

ACG, perg. 446/26

Alia est in loco quem uocatur Crosas de Ciniana.³⁸⁸

42

ACG, perg. 446/27

Alia est in ibidem loco supra fexam Berengarii Menrresani,³⁸⁹ que est supra^a uiam que inde pergit.

43

ACG, perg. 446/28

Alia est in eodem loco qui uocatur Rabascada,³⁹⁰ subtus uineam Boneto de Mata.³⁹¹

387. És probable que el topònim sigui el mateix que el *Podium* de supra, n. 8 i nota 118.

388. *Crosas* és topònim no documentat a Viladasens. Equival al *Clot* de Cinyana de supra, nota 383.

389. Cf. supra, n. 36, nota 376.

390. Podria ésser una mala lectura de *Rabasada*. Altrament, topònim no documentat.

391. Es pot identificar amb el Bonet, espòs de Saurina, al qual Ponç, clergue de la Seu, estableix una casa a Viladasens, indret de Mata, el 14 de març del 1157, CC 295. El maig del 1164 signa com a testimoni en un establiment que fa Ponç de Mata, prevere i batlle de la Seu (probablement el mareix de la notícia anterior), al clergue Bernat d'un camp per a plantar-hi vinya a rabassa morta, CC 310. El maig del 1186 ho fa en l'escriptura de venda, atorgada per Ponç de Vall, clergue d'Empúries, a Arnau, canonge de la Seu, d'una vinya situada a Sant Vicenç de Viladasens, indret del Puig de Sant Pere, CC 353. Amb això la cronologia de la notícia queda un poc precisada.

44

ACG, perg. 446/35

Alia est in loco quo uocatur mansum Guielmi Arnalli,³⁹² quam ego, Petrus³⁹³ abebam kapellanus et tenebam in dominio et dedi ei solummodo ex uita sua.

45

ACG, perg. 446/38

Mansum Bernardi Guifredi³⁹⁴ tenet in ii locis. Primum in loco quem uocatur Serreta de Mata,³⁹⁵ et alia in loco quem uocatur Brugerol.³⁹⁶

46

ACG, perg. 446/46

Mansum Andree de Mata³⁹⁷ tenet in i loco ad torrentem Villeasinorum.³⁹⁸

392. El març del 1046 un Guillem Arnau, probablement de Viladasens, signa com a testimoni en l'escriptura de la venda que els esposos Silví i Adaleds fan a Seguer Onofred i Bremon Ramon d'un alou situat a Viladasens, CC 106. El gener del 1064 un Guillem Arnau signa com a testimoni l'adveració sacramental del testament de Guitard, jutge i canonge de Girona, ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 64, regestat per MARTÍ, 298. El febrer del 1066 ho fa en la cessió de terra a Vilaroja prop de Girona, ACG, *Llibre gran de la Sagristia Major*, fol. 91rv, editat per MARTÍ 320. El desembre del 1073 un Guillem Arnau de situació impossible es beneficia d'un alou de Biert que li llega Arnau Radulf en el seu testament, CC 349. El gener del 1076 és testimoni en una venda feta al sagristà de la Seu d'un alou a Sant Martí Sapresa, CC 359. El setembre-octubre del 1081 Guillem Arnau rep una unça en el testament del sagristà de Girona Bernat Guillem, ACG, *Llibre Gran de la Sagristia Major*, fol. 65r-68r, docs. editats per MARTÍ 377 i 379. El gener del 1090 un Guillem Arnau és marmessor de Guillem Domènec, habitant de Parets, CC 162. L'abril del 1098 signa com a testimoni en la definició que fa Flandina de l'alou llegat pel seu marit a la Canonja, CC 176. El juny del 1113 un Guillem Arnau, probablement clergue, és esmentat entre altres clergues gironins com a beneficiari d'un sou de plata llegat per Ramon Güell, CC 211. El novembre del 1120 un Guillem Arnau, possiblement clergue, fa de testimoni en una escriptura d'establiment d'una casa al burg de Sant Feliu de Girona, CC 226. Però cap d'aquests no reuneix la condició indispensable d'haver estat contemporani de Pere de Mata.

393. Cf. supra, notes 20 i 23.

394. No documentat. Però el cognom ho és el maig del 1236, en l'arbitratge que el bisbe Guillem de Girona fa en la causa entre Guillem de Cornellà, canonge i paborde de gener de la Seu, i Ramon Guifred, de Mata, sobre la batllia de Mata de Viladasens i el cens de les cases de Gultred i Joan Llucià, CC 458.

395. Topònim no documentat.

396. Topònim no documentat.

397. No documentat.

398. És probablement el torrent Arner, al sud-oest de Viladasens.

47

ACG, perg. 446/47

[47]. Et sunt ista alodia LVII pecie terre inter terras et uineas et III domos, scilicet illas quas Bernardus, presbiter,³⁹⁹ tenebat

48

ACG, perg. 446/49

et alias quas Petrus Bellelus, domedarius,⁴⁰⁰ tenet iusta cimiterium.

APÈNDIX III

Data i escatocol amb notes prosopogràfiques.

Actum est translatum istud V X KALENDAS MARCII ANNO M^o C^o LXXXIII° ab Incarnacione Christi.

[Signatures autògrafes] Ego, Petrus de Mata,⁴⁰¹ presbiter et kapellanus Uilleasinorum, qui hoc translatum feci scribi sicut superius scriptum est et firmo et la[u]do [senyal]. Ioannes, subdiachonus et domedarius sancti Vincentii,⁴⁰² qui hoc firmo et laudo + [fin signatures autògrafes].

+ARNALLUS, leuita,⁴⁰³ qvi hoc translatum feci secundum ancianas (*sic*) cartas et veteras +DIE ANNOQUE PREFIXO. Et in presencia predicti kapellani et predictis

399. El juliol del 1069 un homònim és testimoni en la venda que Dalmau Vidal fa a Berenguer, levita, d'un alou situat a Cervià, indret de Raset, CC 137. El setembre del 1099 un altre Bernat, prevere, és testimoni en el testament de Pere Blidguer, que llega a la Canonja alous situats a Monell, Orriols, Llampaes i Celrà, CC 180. El desembre del 1121 un (altre?) prevere Berenguer fa de testimoni en una venda entre clergues d'una dominicatura al burg de Sant Feliu de Girona, CC 227. També és present el juny del 1123 a la definició que Pere Llobet fa de les seves possessions a l'església de Celrà, CC 233; i el novembre del 1127 a la que fa Ramon Ademar, de Rabós, a l'església de Sant Esteve de Pedret d'allò que en rebia. Més ençà, és documentat un Bernat, prevere i escrivà, els anys 1157, 1173 i 1190, CC 296, 326 i 361.

400. No documentat.

401. Cf. supra, notes 20 i 23.

402. No documentat.

403. Per al període contemplat ací, prenem el primer esment d'un Arnau, levita i en funcions d'escriptor, l'any 1173, en un document del bisbe Guillem de Monells, en el qual annexa a la mensa episcopal l'església de Santa Eulàlia Sacosta, una vinya de la muntanya Bascona i un hort del Mercadal, CC 325. El 1177 escriu la definició a favor del paborde de gener de la Seu del mas Lleó de Borgonyà, CC 331 El 1181 redacta el procés de la causa entre el bisbe Ramon Guissall i Gilabert de Cruïlles sobre la castellania de la Bisbal, CC 343. El 1183 escriu

domedariis et in presencia Boneto de Mata⁴⁰⁴ et Bernardo Guifredo⁴⁰⁵ et Berengarii Isarni,⁴⁰⁶ Villeasinorum, et Arnalli Bernardi⁴⁰⁷ et Guielmi de Uillaasinorum, militis,⁴⁰⁸ et Petrus Villeasinorum⁴⁰⁹ et Raimundus de Maura, militis,⁴¹⁰ et Petri Amato⁴¹¹ et Petro Martino⁴¹² et Bernardo de Maura, milite,⁴¹³ et Arnalli Karrera⁴¹⁴ et Guielmo de Fonte Podio Enrici,⁴¹⁵ et de aliis parroechianis qui supra scripti sunt. Translato expleto in die PREFATO.

^aiter

el document d'una altra definició, aquest cop al cabiscol de la Seu, d'una casa a Riudellots de la Selva, CC 349.

404. Cf. supra, nota 14 i 391.

405. Cf. supra, nota 394.

406. Cf. supra, nota 366.

407. El gener del 1182 es testimoni en la venda que fa Bernat, clergue, a Pere, capellà de Viladasens, d'una vinya que Bernat té pel paborde de la Seu, ACG, Pergamins s. IX-XII, n. 429, CC 345.

408. Cf. supra, nota 364.

409. No documentat.

410. No documentat.

411. No documentat.

412. No documentat.

413. El març de l'any 1195, un Bernat de Móra és testimoni en la venda que Guillem Traginer i la seva esposa fan a Guillem de Corça, canonge, d'un celler situat a la cellera de Celrà, CC 366, i en l'acte d'exvacuació que Arnau de Palol i els seus germans fan de certes prestacions que exigien a la parròquia de Celrà, CC 367. El setembre del 1197 Bernat de Móra i el seu germà Guillem enfranqueixen Guillem Fortó, CC 372. I el desembre del mateix any és testimoni en la venda d'unes cases del burg de Sant Feliu de Girona, CC 373.

414. Cf. supra, nota 151.

415. No documentat.